
Bhushundi Ramayanam Purvakhandā 011-020

भुशुण्डिरामायणम् पूर्वभाण्ड ०११-०२०

Document Information

Text title : Bhushundi Ramayanam Purvakhandā 011-020

File name : bhushuNDirAmAyaNam_pUrva_011-020.itx

Category : raama, bhushuNDirAmAyaNam

Location : doc_raama

Transliterated by : Vishal Pandey

Proofread by : Vishal Pandey

Description/comments : bhushuNDirAmAyaNam | pUrvakhaNDA | adhyAya 011-20||

Latest update : September 16, 2024

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

September 16, 2024

sanskritdocuments.org

ભુશુન્દિરામાયણમ્ પૂર્વખાન્દ ૦૧૧-૦૨૦

૦૧૧. શ્રુતિસ્તવો નામ એકાદશોઽધ્યાયઃ ।

શ્રુતય ઊચુઃ ।

જય જય ભુવનત્રયસન્તાપહરણ નવામ્બુદાકૃતે
! સકલકલ્યાણગુણ નિધાન નિરુપમસૌન્દર્ય વિજિતકન્દર્પકોટિદર્પ
મન્દસ્મિતમાધુરીસુધારસધારાપરાભૂતશરચ્ચન્દ્રચન્દ્રિકાવલેપ
કમલાકુચકુકુમ્ભપિન્જરીકૃતવક્ષસ્થલવિરાજિત-
મહાકૌસ્તુભમણિમરીચિમાલાનિરાકૃતત્રિભુવનતિમિર
નિરુપમ નિત્ય નિરીહ નિરાભાસ નિરઞ્જન નિર્વિકાર
નિત્યાકાર નિર્ગુણ નિત્યાનન્દમયવિગ્રહ નિઃકિન્ચનજનપ્રિય
બ્રહ્માણ્ડકોટિકમલાસંસેવ્યમાનચરણકમલરજઃપરાગપવિત્રિતવસુધાતલ
નવીનવનમાલાધર રામ શ્રીરામ રાઘવ મુકુન્દ રામચન્દ્ર
જનાર્દન જગદીશ પુરુષોત્તમ દ્વિભુજ ધનુર્વાણાદિધર
શ્રીવત્સધર મહાપુરુષ મહાકારુણિક મહાજિષ્ણો મહેશ્વર
મહાજનાચાર પરિપાલક સૂર્યકુલોત્તમ રઘુકુલોત્તમ
સમર્થાદાવતારિન્ જગદ્ધિધરણદહરવેશમાન્તઃસ્થ
વ્યાપક પરમાત્મત્રિદૈર્ઘ્યાપ્રમેયાતકર્ય
કોમલાપાડ્ગનિર્મુક્તકટાક્ષસક્લોભિતાસ્મન્માનસમહામદનસંવર્ધન્
નમસ્તે નમસ્તે ॥ ૧ ॥

ત્રિપૃષ્ઠપુરસ્થાભિરસ્માભિરાલોકિતું પ્રાર્થિતો યદ્દર્શનસુખમુખં
કિન્તુ ત્વદીયં પ્રિયં કરવામ ત્રિભુવનસુન્દરમિદં તે
રૂપમવલોકિતવત્યો ન વયં ક્ષણમપીતો વિચલિતું શક્તાઃ અદ્યાવધિ
તવ ચરણાવાવનીર્દાસ્ય એવ ભવિષ્યામઃ ॥ ૨ ॥

નમઃ સુન્દરવર ભવતેઽનર્ઘ્યગુણ બ્રહ્માદીનામપિ
વાઙ્મનસાગોચરા કૃતયે નિજાનન્દરસનિમગ્નાય

કૈશોરવેશશુદ્ધમૂર્તયે નિજલીલાવશીકૃતલક્ષ્મી
સહસ્રમહાકેલિમહારસિકાય બ્રહ્મણ્યાય વદાન્યાય સાધુવાદનિકેતનાય
કરિષ્યમાણભુવનત્રયમડ્ગલપરિણામસૂચકમધુરસ્મિતમણિઉત-
મુખચન્દ્રાય
શ્રીરામચન્દ્રાય ॥ ૩ ॥

ઇત્યં સંસ્તૂય તં નાથં શ્રુતયો જાતમડ્ગલાઃ ।
સરથ્યા અપરે પારેડવતેરુર્ગોપવેશમધુ ॥ ૪ ॥
તાસ્તેષાં ઘોષનાથાનામાભીરાણાં કુલે કુલે ।
સહસ્રશો જનિં કૃત્વા રામસેવાર્થમુત્સુકાઃ ॥ ૫ ॥
રામો વૈ ભગવાન્ સાક્ષાત્ પૂર્ણઃ શ્રીપુરુષોત્તમઃ ।
તત્ક્ષણાત્ પશ્યતોરેવ કૌશલ્યારઘુનાથયોઃ ॥ ૬ ॥
શૈશવં રૂપમાસ્થાય વ્યરુચજજાતકો યથા ।
તં દૃષ્ટ્વા પિતરૌ તસ્ય યયતુર્વિસ્મયં પરમ્ ॥ ૭ ॥
અહો ! અસ્ય મહેશસ્ય લીલાક્રીડનકં વપુઃ ।
અયં હિ નઃ સુખં દાસ્યત્યુત્તરે વયસિસ્થયોઃ ॥ ૮ ॥
ઇતિ શ્રીમદાદિરામાયણે બ્રહ્મભુશુણ્ડસંવાદે શ્રુતિસ્તવો
નામ એકાદશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૧ ॥

૮/૨૭૦

૦૧૨. જન્મોત્સવર્ણનં નામ દ્વાદશોઽધ્યાયઃ ।

અથાહનન્ દુન્દુભિવાદિનો ભુવિ
પ્રમોદિતાઃ સંસદિ દેવદુન્દુભીન્ ।
જગુશ્ચ વિદ્યાધરકિન્નરીગણાઃ
પ્રબન્ધજન્મોત્સવગાયનોદ્ધુરાઃ ॥ ૧ ॥
સુરાશ્ચ તૂર્યત્રિકનાદમોદિતાઃ
સુરદ્રુમાણાં કુસુમૈરવાકિરન્ ।
કૃતાડ્ગભૂષા નનૃતુશ્ચ સમ્ભ્રમાત્
સુરાડ્ગનાભિર્ગાનાડ્ગણસ્થિતાઃ ॥ ૨ ॥

દિશાં પ્રસાદઃ સહસા તદાભવદ્
યયુઃ સુખસ્પર્શકરાઃ સમીરણાઃ ।
સુરોચિષા રોચિત ઉદ્ગતો રવિ
ર્નભસ્તલં દર્પણનિર્મલં બભૌ ॥ ૩ ॥

પ્રદર્શયામાસ તથૈવ કાલો
નિજાન્ ગુણાન્ સન્તતમાધિદૈવિકાન્ ।
વિજ્ઞાય સર્વેશ્વરમત્ર જાતં
રમા નિજાંશૈરવતારમાચરત્ ॥ ૪ ॥

તતોઽધિકૂલૌ મધુરૌ સરથ્યા
રત્નોમહેમપ્રભવૌ બભૂવતુઃ ।
સરિથ્ય ચાન્દ્રી વિમલા વિરેજે
સમુલ્લસત્કાચ્યનબાલુકાઢ્યા ॥ ૫ ॥

સર્વે દ્રુમાસ્તત્ર સુરદ્રુમોપમાઃ
સર્વે નિધીનાં નિવહા ઇહાસુઃ ।
સર્વે ચ તે દિવ્યસમૃદ્ધ યોગા
યે પ્રાદુરાસુઃ કમલાનિકેતને ॥ ૬ ॥

રાજા દશરથઃ સ્નાત્વા કૃત્તશ્મશ્ચુરલકૃતઃ ।
જાતકર્મ કુમારાણાં ચકાર વિધિવદ્વિજૈઃ ॥ ૭ ॥

જાતકર્મોત્સવે ધેનૂઃ કોટિશઃ સમલકૃતાઃ ।
બ્રાહ્મણેભ્યો દદૌ રાજા યુક્તઃ પરમયા મુદા ॥ ૮ ॥

નૃત્યતાં ગાયકાનાં ચ વાદ્યતાં પુરયોષિતામ્ ।
મનોરથાધિકં પ્રાદાત્ પટભૂષણધોરણમ્ ॥ ૯ ॥

વન્ધુભ્યો જ્ઞાતિજેભ્યશ્ચ મહારાજેભ્ય એવ ચ ।
સમ્માનનં ચકારોચ્ચૈર્વાસોઽલક્રુારસમ્પદા ॥ ૧૦ ॥

તત્રાશિષઃ પ્રયુજ્જનાઃ પ્રેમપૂર્ણા દ્વિજાતયઃ ।
કુમારાણાં સુભવ્યાય જન્મસ્વસ્ત્યયનં જગુઃ ॥ ૧૧ ॥

અથાસ્થાને સ્થિતં ભૂપં સદૂર્વાદલપાણયઃ ।
પૌરા જનાઃ સમાજગમુરન્યોન્ચકૃતમ્ડગલાઃ ॥ ૧૨ ॥

મણિડતા મણ્ડમાનાશ્ચ જાતકૌતુકવૃદ્ધયઃ ।

સુહૃદઃ સાધવશ્ચૈવ ભક્તા દેવર્ષયસ્તથા ॥ ૧૩ ॥

કોટિબ્રહ્માણ્ડનાથાશ્ચ દેવા બ્રહ્માદયોઽપ્પિલાઃ ।

કોટયશ્ચ મહેન્દ્રાણાં ચમાનાં કોટયસ્તથા ॥ ૧૪ ॥

કોટયો વરુણાનાં ચ કુબેરાણાં ચ કોટયઃ ।

રુદ્રાણાં કોટયશ્ચૈવ તસ્મિન્ જન્મમહોત્સવે ॥ ૧૫ ॥

અનૃત્યન્ત પ્રમોદેન સિદ્ધ ગન્ધર્વલોકવત્ ।

અન્યે ખદિગ્ભૂમિચરાઃ પ્રમોદરસરજ્જિતાઃ ॥ ૧૬ ॥

ગ્રહાશ્ચ સર્વે શુભવેષધારિણઃ

સ્વરૂપતઃ સ્વસ્વગૃહેષુ તસ્થિરે ।

બ્રહ્માણ્ડકોટિષ્વપિ યાશ્ચ સમ્પદ

સ્તા મૂર્તિમત્યઃ સહસાઽઽવિરાસુઃ ॥ ૧૭ ॥

રાજાનશ્ચ મહામોદા નાનોપાયનપાણયઃ ।

સમાજગ્મુઃ શુભં વક્તું તસ્મિન્નામજનોત્સવે ॥ ૧૮ ॥

દૂર્વાદલસનાથેભ્યસ્તેભ્યો રાજા ભૃશં દદૌ ।

દિવ્યભૂષણવાસાંસિ વસ્તૂનિ બહુલાનિ ચ ॥ ૧૯ ॥

તોષેણ પૂર્ણચિત્તાસ્તે સ્પૃહયન્તિ પરસ્પરમ્ ।

નરેન્દ્રસ્ય કુમારાણાં ભૂય આભ્યુદયં શુભમ્ ॥ ૨૦ ॥

પ્રજા ઊચુઃ ।

અહો દશરથો રાજા ભાગ્યવાન્ મડ્ગલાલયઃ ।

યસ્યોત્તરં વયઃ સમ્યક્ સુતજન્મોત્સવૈર્યુતમ્ ॥ ૨૧ ॥

અહો અસ્ય કુમારાણાં દીર્ઘમાયુર્ભવત્વિતિ ।

અસ્મદીયૈર્મહાભાગ્યૈરેતે જીયાસુરીશ્વરાઃ ॥ ૨૨ ॥

અહો વિધે ધન્યતમોઽસિ યત્સ્વયં

મનોરથં પૂરિતવાન્ નૃપસ્ય નઃ ।

જાતોઽધુના ભવ્યકરો નૃલોકઃ

સમસ્તસૌભાગ્યકલાધિવાસિતઃ ॥ ૨૩ ॥

બ્રહ્માદયઃ સુરાઃ સર્વે વસિષ્ઠાદ્યાઃ સુરર્ષયઃ ।

પ્રાયુજ્જન્નાશિષો યાભિર્વૃદ્ધિમન્તઃ કુમારકાઃ ॥ ૨૪ ॥

કુમારાઃ વિધિસુસ્નાતા ધાત્રીભિઃ સમલકૃતાઃ ।
વિરેજુઃ સહસોદ્ભૂતા મણયો વારિધેર્યથા ॥ ૨૫ ॥

તે માતૃભિઃ કૃતસુમંગ્ગલસૂતિકાયાં
નીરાજિતાસ્તપનબિમ્બમહૌજસોઽપિ ।
નેત્રાન્તલગ્નકલકજ્જલવિન્દુજાત
દૃષ્ટિપ્રદોષવિષયા પ્રણયં પુષ્પોષુઃ ॥ ૨૬ ॥

દિને દિનેઽંગલાવાણ્યવૃદ્ધ્યા રોચન્તિ બાલકાઃ ।
અજાતદર્શદશના જનનીનેત્રસૌખ્યદાઃ ॥ ૨૭ ॥

આશીભિઃ પૌરલોકાનાં જનાનાં ચ મનોરથૈઃ ।
વર્ધમાનાઃ પ્રતિદિનં વ્યૂહાત્માનો વ્યરોચયન્ ॥ ૨૮ ॥

તેષાં મધ્યે મહારૂપલાવાણ્યવપુષા યુતઃ ।
ચિદાનન્દમયો રામો વ્યરોચત વિશેષતઃ ॥ ૨૯ ॥

દ્વિતીયશ્ચ સુમિત્રાયાઃ સૂનુઃ કઞ્જલેક્ષણઃ ।
વ્યરાજત વિશેષેણ રામવત્ પરમધુતિઃ ॥ ૩૦ ॥

અન્યૌ ભરતશત્રુઘ્નો પ્રભામણ્ડલમણ્ડિતૌ ।
વિરેજતુઃ સુવચસૌ સમ્પન્નૌ પરયા શ્રિયા ॥ ૩૧ ॥

દશરથભવનં સદા સમૃદ્ધં
સુવિતતમૂર્જિતમિન્દિરાનિવાસમ્ ।
રામજનુષિ સુમંગ્ગલે ચ જાતે
વ્યરુચ્ચદતીવ મનોહાયૈવ લક્ષ્મ્યા ॥ ૩૨ ॥

તથૈવાવિર્બભૂવુસ્તે બાલા વૈ લક્ષ્મણાદયઃ ।
બભૌ રાજા સમાસાદ્ય નિખિલાંશ્ચ મનોરથાન્ ॥ ૩૩ ॥

ઇતિ શ્રીમદાદિરામાયણે બ્રહ્મભુશુણ્ડસંવાદે જન્મોત્સવર્ણનં નામ
દ્વાદશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૨ ॥

૩૩/૩૦૩

૦૧૩. વસિષ્ઠકૃતસહસ્રકથનં નામ ત્રયોદશોઽધ્યાયઃ ।

બ્રહ્મોવાચ ।

અથ ત્રયોદશતમે દિને નામવિધિત્સયા ।

કુમારાણાં સુજનુષાં પરમાયુશ્ચિકીર્ષયા ॥ ૧ ॥

વસિષ્ઠો વંશપૌરૌઘાઃ મુદાયુક્તઃ સમાયયૌ ।

રાણો દશરથસ્યાન્તઃપુરે સર્વસમર્ધ્દને ॥ ૨ ॥ (સમૃદ્ધને)

સમાયાતં મુનિઘેષ્ઠે રાજા દશરથોઽગ્રહીત્ ।

અહો મે ભાગ્યસમ્પત્યા સઙ્ગતોઽધ પુરોહિતઃ ॥ ૩ ॥

પ્રાજાપત્યો મુનિશ્રેષ્ઠઃ પરમાનન્દદર્શનઃ ।

નમસ્તે મુનિશાર્દૂલ પ્રાજાપત્ય મહાપ્રભ ॥ ૪ ॥ (મહાપ્રભો)

વસિષ્ઠ ઉવાચ ।

નરેન્દ્ર વત તે ભાગ્યં જાતોઽસિ તનુ પુત્રવાન્ ॥ ૫ ॥

તેષામહં કુમારાણાં નામકૃત્યં સુખપ્રદમ્ ।

તવાણ્યા વિધાસ્યામિ યદ્ગોપ્યમમરૈરપિ ॥ ૬ ॥

અહો અમી પ્રભોરંશા રામસ્યામિતતેજસઃ ।

યોઽસૌ તવ કુમારાણામગ્રણી રામ એવ સઃ ॥ ૭ ॥

અસ્ય ચત્વાર એવાંશાઃ બ્રહ્મરૂપાઃ સનાતનાઃ ।

વાસુદેવઃ સકુર્ષણઃ પ્રદ્યુમ્નશ્ચાનિરુદ્ધકઃ ॥ ૮ ॥

ચત્વાર એતે પુરુષાઃ સ્વસ્વકાર્યવિધાયકાઃ ।

ધર્મરૂપાસ્તુ રામસ્ય પુરુષોત્તમરૂપિણઃ ॥ ૯ ॥

તતઃ સંસ્તાતસંસ્કારાન્ મન્ત્રિતાન્ વિધિવર્ત્મના ।

નામાનિ ચક્રે બ્રહ્મર્ષિઃ કોટિકલ્પવિદુત્તમઃ ॥ ૧૦ ॥

વસિષ્ઠ ઉવાચ ।

રામઃ શ્યામો હરિર્વિષ્ણુઃ કેશવઃ કેશિનાશનઃ ।

નારાયણો માધવશ્ચ શ્રીધરો મધુસૂદનઃ ॥ ૧૧ ॥

રાવણારિઃ કંસનિહા વકીપ્રાણનિવર્તનઃ ।

તાઽકાહનનોદ્યુક્તો વિશ્વામિત્રપ્રિયઃ કૃતી ॥ ૧૨ ॥

વેદાઙ્ગો યજ્ઞવારાહો ધર્મજ્ઞો મેદિનીપતિઃ ।

વાસુદેવોડરવિન્દાક્ષો ગોવિન્દો ગોપતિઃ પ્રભુઃ ॥ ૧૩ ॥

પદ્માકાન્તો વિકુણ્ઠાભૂઃ કીર્તિકન્યાસુખપ્રદઃ ।

જાનકીપ્રાણનાથશ્ચ સીતાવિશ્વેષનાશનઃ ॥ ૧૪ ॥

મુકુન્દો મુક્તિદાતા ચ કૌસ્તુભી કરુણાકરઃ ।

ખરદૂષણનાશી ચ મારીચપ્રાણનાશકઃ ॥ ૧૫ ॥

સુબાહુમારણોત્સાહી પક્ષિશ્રાદ્ધવિધાયકઃ ।

વિહંગપિતૃસમ્બન્ધી ક્ષણતુષ્ટો ગતિપ્રદઃ ॥ ૧૬ ॥

પૂતનામાતૃગતિદો વિનિવૃત્તતૃણાનિલઃ ।

પાવનઃ પરમાનન્દઃ કાલિન્દીજલકેલિકૃત્ ॥ ૧૭ ॥

સરયૂજલકેલિશ્ચ સાકેતપુરદૈવતઃ ।

મથુરાસ્થાનનિલયો વિશ્રુતાત્મા ત્રયીસ્તુતઃ ॥ ૧૮ ॥

કૌન્તેયવિજયોદ્યુક્તઃ સેતુકૃત્ સિન્ધુગર્ભવિત્ ।

સમતાલપ્રભેદી ચ મહાસ્થિક્ષેપણોદ્ધરઃ ॥ ૧૯ ॥

કૌશલ્યાનન્દનઃ કૃષ્ણઃ કિશોરીજનવલ્લભઃ ।

આભીરીવલ્લભો વીરઃ કોટિકન્દર્પવિગ્રહઃ ॥ ૨૦ ॥

ગોવર્ધ્નનગિરિપ્રાશી ગોવર્ધ્નનગિરીશ્વરઃ ।

ગોકુલેશો ત્રજેશશ્ચ સહજાપ્રાણવલ્લભઃ ॥ ૨૧ ॥

ભૂલીલાકેલિસન્તોષી વામાકોટિપ્રસાદનઃ ।

ભિલ્લપત્નીકૃપાસિન્ધુઃ કૈવર્ત્તકરુણાકરઃ ॥ ૨૨ ॥

જામ્બવદ્ભક્તિદો ભોક્તા જામ્બવત્યંગનાપતિઃ ।

સીતાપ્રિયો રુઙ્ગિમણીશઃ કલ્યાણગુણસાગરઃ ॥ ૨૩ ॥

ભક્તપ્રિયો દાશરથિઃ કૈટભારિઃ કૃતોત્સવઃ ।

કદમ્બવનમધ્યસ્થઃ શિલાસન્તારદાયકઃ ॥ ૨૪ ॥

રાઘવો રઘુવીરશ્ચ હનુમત્સખ્યવર્ધનઃ ।

પીતામ્બરોડય્યુતઃ શ્રીમાન્ શ્રીગોપીજનવલ્લભઃ ॥ ૨૫ ॥

ભક્તેષ્ટો ભક્તિદાતા ચ ભાર્ગવદ્વિજગર્વજિત્ ।

કોદણ્ડરામઃ ક્રોધાત્મા લઙ્કાવિજયપણ્ડિતઃ ॥ ૨૬ ॥

કુમ્ભકર્ણનિહન્તા ચ યુવા કૈશોરસુન્દરઃ ।
 વનમાલી ઘનશ્યામો ગોચારણપરાક્રમી ॥ ૨૭ ॥
 કાકપક્ષધરો વેષો વિટો ધૃષ્ટઃ શઠઃ પતિઃ ।
 અનુકૂલો દક્ષિણશ્ચ તારઃ કપટકોવિદઃ ॥ ૨૮ ॥
 અશ્વમેધપ્રણેતા ચ રાજા દશરથાત્મજઃ ।
 રાઘવેન્દ્રો મહારાજઃ શ્રીરામાનન્દવિગ્રહઃ ॥ ૨૯ ॥
 ક્ષત્રઃ ક્ષત્રકુલોત્તસો મહાતેજઃ પ્રતાપવાન્ ।
 મહાસૈન્યો મહાયાપો લક્ષ્મણૈકાન્તસુપ્રિયઃ ॥ ૩૦ ॥
 કૈકેયીપ્રણનિર્માતા વીતરાજ્યો વનાલયઃ ।
 ચિત્રકૂટપ્રિયસ્થાનો મૃગયાચારતત્પરઃ ॥ ૩૧ ॥
 કિરાતવેષઃ કૂરાત્મા પશુમાંસૈકભોજનઃ ।
 કૃલપુષ્પકૃતાહારઃ કન્દમૂલનિષેવણઃ ॥ ૩૨ ॥
 પયોવ્રતો વિધાનજ્ઞઃ સદ્ધર્મપ્રતિપાલકઃ ।
 ગદાધરો યજ્ઞકર્તા શ્રાદ્ધકર્તા દ્વિજાર્યકઃ ॥ ૩૩ ॥
 પિતૃભક્તો માતૃભક્તો બન્ધુઃ સ્વજનતોષકૃત્ ।
 મત્સ્યઃ કૂર્મો નૃસિંહશ્ચ વરાહો વામનસ્તથા ॥ ૩૪ ॥
 રઘુરામઃ પરશુરામો બલરામો રમાપતિઃ ।
 રામલિંગસ્થાપયિતા શિવભક્તિપરાયણઃ ॥ ૩૫ ॥ (રુદ્રમાહાત્મ્યવર્ધનઃ)
 ચણ્ડિકાર્ચનકૃત્યજ્ઞશ્ચણ્ડીપાઠવિધાનવિત્ ।
 અષ્ટમીવ્રતકર્મજ્ઞો વિજયાદશમીપ્રિયઃ ॥ ૩૬ ॥
 કપિસૈન્યસમારમ્ભી સુગ્રીવપ્રાણદઃ પરઃ ।
 સૂર્યવંશધ્વજો ધીરો બ્રહ્મણ્યો બ્રાહ્મણપ્રિયઃ ॥ ૩૭ ॥
 બ્રહ્માર્પણી બ્રહ્મહોતા બ્રહ્મકર્મવિદુત્તમઃ ।
 બ્રહ્મજ્ઞો બ્રાહ્મણાચારઃ કૃતકૃત્યઃ સનાતનઃ ॥ ૩૮ ॥
 સચ્ચિદાનન્દરૂપશ્ચ નિરીહો નિર્વિકારકઃ ।
 નિત્યાકારો નિરાધારો રામો રમયતાં વરઃ ॥ ૩૯ ॥
 રકારાદિર્મકારાદિઃ રામઃ કૈવલ્યમંગલઃ ।
 સન્દર્ભો સંશયચ્છેત્તા શેષશાયી સતાં ગતિઃ ॥ ૪૦ ॥

પુરુષઃ પુરુષાકારઃ પ્રમેયઃ પુરુષોત્તમઃ ।
 વશીધરો વિહારણો રસાનન્દીજિતસ્મરઃ ॥ ૪૧ ॥
 પૂર્ણાતિથિવિનોદી ચ વૃન્દાવનવિલાસકૃત્ ।
 રત્નકટકધરો વીરો મુક્તાહારવિભૂષણઃ ॥ ૪૨ ॥
 નૃત્યપ્રિયો નૃત્યકરો નિત્યસીતાવિહારવાન્ ।
 મહાલક્ષ્મીદૃઢાનન્દો પ્રમોદવનનાયકઃ ॥ ૪૩ ॥
 પરપ્રેમા પરાનન્દઃ પરભક્તિસ્વરૂપકઃ ।
 અગ્નિરૂપઃ કાલરૂપઃ પ્રલયાન્તમહાનલઃ ॥ ૪૪ ॥ (મહાબલઃ)
 સુપ્રસન્નઃ પ્રસાદાત્મા પ્રસન્નાસ્યઃ પરઃ પ્રભુઃ ।
 પ્રીતિઃ પ્રીતિ મનાઃ પ્રીતિઃ શકટાસુરભઞ્જનઃ ॥ ૪૫ ॥ (પ્રીતઃ પ્રીત મનાઃ)
 ખટ્વાસુરવધોદ્યુક્તઃ કાલરૂપો દુરન્તકઃ ।
 હંસઃ સ્મરસહસ્રાત્મા સ્મરણીયો રુચિપ્રદઃ ॥ ૪૬ ॥
 પાણ્ડા પણ્ડિતમાની ચ વેદરૂપઃ સરસ્વતી ।
 ગુહ્યાર્થદો ગુરુર્દેવો મન્ત્રણો મન્ત્રદીક્ષિતઃ ॥ ૪૭ ॥
 યોગણો યોગવિન્નાથઃ સ્વાત્મયોગવિશારદઃ ।
 અધ્યાત્મશાસ્ત્રસારણો રસરૂપો રસાત્મકઃ ॥ ૪૮ ॥
 શ્ઙ્ગારવેશો મદનો માનિનીમાનવર્ધનઃ ।
 ચન્દનદ્રવસશીતશ્ચન્દનદ્રવલેપનઃ ॥ ૪૯ ॥
 શ્રીવત્સલાઞ્જનઃ શ્રીમાન્ માની માનુષવિગ્રહઃ ।
 કરણં કારણં કર્તાડઠધારો વિધરણો ધરઃ ॥ ૫૦ ॥
 ધરિત્રીધરણો ધીરઃ સ્વધીશઃ સત્યવાક્ પ્રિયઃ ।
 સત્યકૃત્ સત્રકર્તા ચ કર્મી કર્મવિવર્ધનઃ ॥ ૫૧ ॥
 કાર્મુકી વિશિખી શક્તિધરો વિજયદાયકઃ
 ઊજ્જ્વલો બલી જિષ્ણુર્લઙ્કેશપ્રાણનાશકઃ ॥ ૫૨ ॥
 શિશુપાલપ્રહન્તા ચ દન્તવક્ત્રવિનાશનઃ ।
 પરમોત્સાહનોઽસહ્યઃ કલિદોષવિનાશનઃ ॥ ૫૩ ॥ (પરમોત્સાહનો સત્ત્વ)
 જરાસન્ધમહાયુધ્ધો નિઃકિન્ચનજનપ્રિયઃ । (યોદ્ધા)

દ્વારકાસ્થાનનિર્માતા મથુરાવાસશૂન્યકૃત્ ॥ ૫૪ ॥

કાકુત્સ્થો વિનયી વાગ્મી મનસ્વી દક્ષિણાપ્રદઃ ।

પ્રાચ્યવાયીપ્રતીચ્યુક્તદક્ષિણો ભૂરિદક્ષિણઃ ॥ ૫૫ ॥

દક્ષયજ્ઞસમાનેતા વિશ્વકેલિઃ સુરાર્ચિતઃ ।

દેવાધિપો દિવોદાસો દિવાસ્વાપી દિવાકરઃ ॥ ૫૬ ॥

કમલાક્ષઃ કૃપાવાસો દ્વિજપત્નીમનોહરઃ ।

વિભીષણશરણ્યશ્ચ શરણં પરમા ગતિઃ ॥ ૫૭ ॥

ચાણૂરબલનિર્માથી મહામાતૃગુનાશનઃ ।

બદ્ધકક્ષો મહામલ્લી મલ્લયુદ્ધવિશારદઃ ॥ ૫૮ ॥

અપ્રમેયઃ પ્રમેયાત્મા પ્રમાણાત્મા સનાતનઃ ।

મર્યાદાવતરો વિજ્ઞો મર્યાદાપુરુષોત્તમઃ ॥ ૫૯ ॥

મહાકૃતુવિધાનજ્ઞઃ કૃતુકર્મા કૃતુપ્રિયઃ ।

વૃષસ્કન્ધો વૃષસ્કન્દો વૃષધ્વજમહાસખઃ ॥ ૬૦ ॥

ચક્રી શાર્દૂગી ગદાપાણિઃ શઙ્ખભૃત્ સુસ્મિતાનનઃ ।

યોગધ્યાની યોગગમ્યો યોગાચાર્યો દૃઢાસનઃ ॥ ૬૧ ॥

જિતાહારો મિતાહારઃ પરહા દિગ્જયોદ્ધુરઃ ।

સુપર્ણાસનસંસ્થાતા ગજાભો ગજમોક્ષણઃ ॥ ૬૨ ॥

ગજગામી જ્ઞાનગમ્યો ભક્તિગમ્યો ભયાપહઃ ।

ભગવાન્ સુમહેશ્વર્યઃ પરમઃ પરમામૃતઃ ॥ ૬૩ ॥

સ્વાનન્દી સચ્ચિદાનન્દી નન્દિગ્રામનિકેતનઃ ।

વર્હોત્તંસઃ કલાકાન્તઃ કાલરૂપઃ કલાકરઃ ॥ ૬૪ ॥

કમનીયઃ કુમારાભો મુચુકુન્દગતિપ્રદઃ ।

મુક્તિભૂરિકૃલાકારઃ કારુણ્યધૃતવિગ્રહઃ ॥ ૬૫ ॥

ભૂલીલારમણોદ્યુક્તઃ શતધાકૃતવિગ્રહઃ ।

રસાસ્વાદી રસાનન્દી રસાતલવિનોદકૃત્ ॥ ૬૬ ॥

અપ્રતર્ક્યઃ પુનીતાત્મા વિનીતાત્મા વિધાનવિત્ ।

ભુજયુઃ સભાજનઃ સભ્યઃ પાણ્ડઃ પાણ્ડુર્વિપણ્યજઃ ॥ ૬૭ ॥

ચર્ષણી ઉત્કટો વીતો વિત્તદઃ સવિતાડવિતા ।
 વિભવો વિવિધાકારો રામઃ કલ્યાણસાગરઃ ॥ ૬૮ ॥
 સીતાસ્વયવરોદ્યુક્તો હરકામ્બુકભઞ્જનઃ ।
 રાવણોન્માદશમનઃ સીતાવિરહકાતરઃ ॥ ૬૯ ॥
 કુમારકુશલઃ કામઃ કામદઃ કોતિવર્ધનઃ ।
 દુર્યોધનમહાવૈરી યુધિષ્ઠિરહિતપ્રદઃ ॥ ૭૦ ॥
 દ્રૌપદીચીરવિસ્તારી કુન્તીશોકનિવારણઃ ।
 ગાન્ધારીશોકસન્તાનઃ કૃપાકોમલમાનસઃ ॥ ૭૧ ॥
 ચિત્રકૂટકૃતાવાસો ગડ્ગાસલિલપાવનઃ ।
 બ્રહ્મચારી સદાચારઃ કમલાકેલિભાજનઃ ॥ ૭૨ ॥
 દુરાસદઃ કલહકૃત્ કલિઃ કલિવિનાશનઃ ।
 ચારી દણ્ડાજિની છત્રી પુસ્તકી કૃષ્ણમેખલઃ ॥ ૭૩ ॥ (બ્રહ્મચારી દણ્ડછત્રી)
 દણ્ડકારણ્યમધ્યસ્થઃ પચ્ચવટ્યાલયસ્થિતઃ ।
 પરિણામજયાનન્દી નન્દિગ્રામસુખપ્રદઃ ॥ ૭૪ ॥
 ઇન્દ્રારિમાનમથનો બદ્ધદક્ષિણસાગરઃ ।
 શૈલસેતુવિનિર્માતા કપિસૈન્યમહીપતિઃ ॥ ૭૫ ॥
 રથારુઢો ગજારુઢો હથારુઢો મહાબલી ।
 નિષઙ્ગી કવચી ખડ્ગી ખલગર્વનિવહણઃ ॥ ૭૬ ॥
 વેદાન્તવિદ્ધો વિદ્વાની જાનકીબ્રહ્મદર્શનઃ ।
 લક્ષ્મણેતા વિમાનસ્થો નાગપાશવિમોચકઃ ॥ ૭૭ ॥
 અનન્તકોટિગણભૂઃ કલ્યાણઃ કેલિનીપતિઃ ।
 દુર્વાસાપૂજનપરો વનવાસી મહાજવઃ ॥ ૭૮ ॥
 સુસ્મયઃ સુસ્મિતમુખઃ કાલિયાહિફણાનટઃ ।
 વિભુર્વિષહરો વત્સો વત્સાસુરવિનાશનઃ ॥ ૭૯ ॥
 વૃષપ્રમથનો વેત્તા મરીચિર્મુનિરઙ્ગિરાઃ ।
 વસિષ્ઠો દ્રોણપુત્રશ્ચ દ્રોણાચાર્યો રઘૂત્તમઃ ॥ ૮૦ ॥
 રઘુવર્યો દુઃખહન્તા વનધાવનસશ્રમઃ ।
 ભિલ્લગ્રામનિવાસી ચ ભિલ્લભિલ્લિહિતપ્રદઃ ॥ ૮૧ ॥

રામો રવિકુલોત્તંસઃ વૃષ્ણિગર્ભો મહામણિઃ । (પૃશ્ણિગર્ભો)

યશોદાબન્ધનપ્રાપ્તો યમભાર્જુનભઞ્જનઃ ॥ ૮૨ ॥

દામોદરો દુરાશાઘ્યો દૂરગઃ પ્રિયદર્શનઃ ।

મૃત્તિકાભક્ષણક્રીડો બ્રહ્માણ્ડાવલિવિગ્રહઃ ॥ ૮૩ ॥

બાલલીલાવિનોદી ચ રતિલીલાવિશારદઃ ।

વસુદેવસુતઃ શ્રીમાન્ ભવ્યો દશરથાત્મજઃ ॥ ૮૪ ॥

વલિપ્રિયો વાલિહન્તા વિહમી કેસરી કરી ।

સનિગ્રહકુલાનન્દી સનિગ્રહનિવારણઃ ॥ ૮૫ ॥

સીતાવામાઙ્ગસંલિષ્ટઃ કમલાપાઙ્ગવીક્ષિતઃ ।

સ્યમન્તપગ્ચકસ્થાયી ભૃગુવંશમહાયશાઃ ॥ ૮૬ ॥

અનન્તોડનન્તમાતા ચ રામો રાજીવલોચનઃ ।

ઇત્યેવં નામસાહસ્રં રાજેન્દ્ર તનયસ્ય તે ॥ ૮૭ ॥

યઃ પઠેત્રાતરુત્થાય ધૌતપાદઃ શુચિવ્રતઃ ।

સ યાતિ રામસાયુજ્યં ભુક્તવાન્તે કેવલં પદમ્ ॥ ૮૮ ॥

ન યત્ર ત્રિગુણગ્રાસો ન માયા ન સ્મયો મદઃ ।

તદ્યાતિ વિરજં સ્થાનં રામનામાનુકીર્તયન્ ॥ ૮૯ ॥

ન તે પુત્રસ્ય નામાનિ સઙ્ખ્યાતુમહમીશ્વરઃ ।

સક્લેપેણ તુ યત્પ્રોક્તં તન્માત્રમવધારય ॥ ૯૦ ॥

યાવન્તિ સન્તિ રૂપાણિ વિષ્ણોરમિતતેજસઃ ।

તાવન્તિ તવ પુત્રસ્ય પરબ્રહ્મસ્વરૂપિણઃ ॥ ૯૧ ॥

પાજવભૌતિકમેતદ્ધિ વિશ્વં સમુપધારય ।

તતઃ પરં પરબ્રહ્મ વિદ્ધિ રામં સનાતનમ્ ॥ ૯૨ ॥

નશ્વરં સકલં દૃશ્યં રામં બ્રૂમઃ સનાતનમ્ ।

એતદ્ધિ તવ પુત્રત્વં પ્રાપ્તો રામઃ પરાત્પરઃ ॥ ૯૩ ॥

સદ્વેદૈરપિ વેદાન્તૈર્નેતિ નેતીતિ ગીયતે । (વેદાન્તે)

તમેવ જલદશ્યામં રામં ભાવય ભાવય ॥ ૯૪ ॥

ય એતત્ પઠતે નિત્યં રામસાહસ્રકં વિભો ।

સ યાતિ પરમાં મુક્તિં રામકૈવલ્યરૂપિણીમ્ ॥ ૯૫ ॥

મા શઙ્કિષ્ઠા નરાધીશઃ શ્રીરામરસિકસ્ય ચ ।

અનન્તકોટિરૂપાણિ રામસ્તેષાં વિભાવકઃ ॥ ૯૫ ॥

ત્રૈલોક્યમેતદખિલં રામવીર્યે પ્રતિષ્ઠિતમ્ ।

વિજાનન્તિ નરાઃ સર્વે નાસ્ય રૂપં ચ નામ ચ ॥ ૯૭ ॥

ય એતસ્મિન્ મહાપ્રીતિં કલયિષ્યન્તિ માનવાઃ ।

ત એવ ધન્યા રાજેન્દ્ર નાન્યે સ્વજનદૂષકાઃ ॥ ૯૮ ॥

ઇતિ શ્રીમદાદિરામાયણે બ્રહ્મભુશુણ્ડસવાદે વસિષ્ઠકૃતસહસ્રકથનં

નામ ત્રયોદશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૩ ॥

૯૮/૪૦૧

૦૧૪. સીતાનામસાહસ્રકં નામ ચતુર્દશોઽધ્યાયઃ ।

વસિષ્ઠ ઉવાચ ।

યા શ્રીરેતસ્ય સહજા સીતા નિત્યાડ્ગસડ્ગિની ।

ભવિત્રી જનકસ્યૈવ કુલે સર્વાડ્ગસુન્દરી ॥ ૧ ॥

તસ્યાશ્ચ નામસાહસ્રં કથયિષ્યામિ ભૂપતે ।

યથા રામસ્તથૈવેયં મહાલક્ષ્મીઃ સનાતની ॥ ૨ ॥

નાનયોઃ સમ્મતો ભેદઃ શાસ્ત્રકોટિશતૈરપિ ।

અસ્યૈવ નિત્યરમણી બહુનામસ્વરૂપતઃ ॥ ૩ ॥

તસ્યાસ્તુ નામસાહસ્રં યથાવદુપધારય ।

ૐ સહજાનન્દિની સીતા જાનકી રાધિકા રતિઃ ॥ ૪ ॥

રુઙ્ગિણી કમલા કાન્તા કાન્તિઃ કમલલોચના ।

કિશોરી રામલલના કામુકી કરુણાનિધિઃ ॥ ૫ ॥

કન્દર્પવર્દ્ધિની વીરા વરુણાલયવાસિની ।

અશોકવનમધ્યસ્થા મહાશોકવિનાશિની ॥ ૬ ॥

ચમ્પકાડ્ગી તડિલ્લાન્તિર્જાહ્નવી જનકાત્મજા ।

જાનકી જયદા જખ્યા જયિની જૈત્રપાલિકા ॥ ૭ ॥

પરમા પરમાનન્દા પૂર્ણિમામૃતસાગરા ।

सूधासूतिः सुधारश्मिः सुधादीपितविग्राहा ॥ ८ ॥
 सुस्मिता सुस्मितमुभी तारका सुभदेक्षणा ।
 रक्षाणी चित्रकूटस्था वृन्दावनमधेश्वरी ॥ ९ ॥
 कन्दर्पकोटिजननी कोटिब्रह्माण्डनायिका ।
 शरण्या शारदा श्रीश्च शरत्कालविनोदिनी ॥ १० ॥
 उंसी क्षीराब्धिवसतिर्वासुकी स्थावराङ्गना ।
 वराङ्गासनसंस्थाना प्रियभोगविशारदा ॥ ११ ॥
 वसिष्ठविश्ववसिनी विश्वपत्नी गुणोदया ।
 गौरी यम्पङ्गात्रा य दीपद्योता प्रभावती ॥ १२ ॥
 रत्नमालाविभूषा य दिव्यगोपालकन्यका ।
 सत्यभामारतिः प्रीता मित्रा चित्तिविनोदिनी ॥ १३ ॥
 सुमित्रा यैव कौशल्या कैकेयीकुलवर्द्धिनी ।
 कुलीना केलिनी दक्षा दक्षकन्या दयावती ॥ १४ ॥
 पार्वती शैलकुलजा वंशध्वजपटीरुचिः ।
 रुचिरा रुचिरापाङ्गा पूर्णरूपा कलावती ॥ १५ ॥
 कोटिब्रह्माण्डलक्ष्मीशा स्थानदात्री स्थितिः सती ।
 अभृता मोदिनी मोदा रत्नायलविहारिणी ॥ १६ ॥
 नन्दभानुसुता धीरा वंशीरवविनोदिनी ।
 विजया वीजिनी विद्या विद्यादानपरायणा ॥ १७ ॥
 मन्दस्मिता मन्दगतिर्भदना भदनातुरा ।
 वृद्धिणी वृद्धती वर्या वरणीया वराङ्गना ॥ १८ ॥
 रामप्रिया रमारूपा रासनृत्यविशारदा ।
 गान्धर्विका गीतरम्या सङ्गीतरसवर्द्धिनी ॥ १९ ॥
 तालदा तालवक्षोजा तालभेदनसुन्दरी ।
 सरयूतीरसन्तुष्टा यमुनातटसंस्थिता ॥ २० ॥
 स्वामिनी स्वामिनिरता कौसुम्भवसनावृता ।
 मालिनी तुङ्गवक्षोजा कृलिनी कृलमालिनी ॥ २१ ॥

વૈડૂર્યહારસુભગા મુક્તાહારમનોહરા ।
 કિરાતીવેશસંસ્થાના ગુઝ્જામણિવિભૂષણા ॥ ૨૨ ॥
 વિભૂતિદા વિભા વીણા વીણાનાદવિનોદિની ।
 પ્રિયડ્ગુકલિકાપાડ્ગા કટાક્ષા ગતિતોષિતા ॥ ૨૩ ॥
 રામાનુરાગનિલયા રત્નપદ્મજમાલિની ।
 વિભાવા વિનયસ્થા ય મધુરા પતિસેવિતા ॥ ૨૪ ॥
 શત્રુઘ્નવરદાત્રી ય રાવણપ્રાણમોચિની ।
 દણ્ડકાવનમધ્યસ્થા બહુલીલા વિલાસિની ॥ ૨૫ ॥
 શુકલપક્ષપ્રિયા શુકલા શુકલાપાડ્ગસ્વરોન્મુખી ।
 કોકિલસ્વરકણ્ઠી ય કોકિલસ્વરગાયિની ॥ ૨૬ ॥
 પઞ્ચમસ્વરસન્તુષ્ટા પઞ્ચવક્ત્રપ્રપૂજિતા ।
 આદ્યા ગુણમયી લક્ષ્મીઃ પદ્મહસ્તા હરિપ્રિયા ॥ ૨૭ ॥
 હરિણી હરિણાક્ષી ય ચક્રોરાક્ષી કિશોરિકા ।
 ગુણહૃષ્ટા શરજ્જયોત્સ્ના સ્મિતસ્નપિતવિગ્રહા ॥ ૨૮ ॥
 વિરજા સિન્ધુગમની ગડ્ગાસાગરયોગિની ।
 કપિલાશ્રમસંસ્થાના યોગિની પરમાકલા ॥ ૨૯ ॥
 ખેચરી ભૂચરી સિદ્ધા વૈષ્ણવી વૈષ્ણવપ્રિયા ।
 બ્રાહ્મી માહેશ્વરી તિગ્મા દુર્વારબલવિભ્રમા ॥ ૩૦ ॥
 રક્તાંશુકપ્રિયા રક્તા નવવિદ્રુમહારિણી ।
 હરિપ્રિયા હ્રીસ્વરૂપા હીનભક્તવિવર્દિની ॥ ૩૧ ॥
 હિતાહિતગતિજ્ઞા ય માધવી માધવપ્રિયા ।
 મનોજ્ઞા મદનોન્મત્તા મદમાત્સર્યનાશિની ॥ ૩૨ ॥
 નિઃસપત્ની નિરુપમા સ્વાધીનપતિકા પરા ।
 પ્રેમપૂર્ણા સપ્રણયા જનકોત્સવદાયિની ॥ ૩૩ ॥
 વેદિમધ્યા વેદિજાતા ત્રિવેદી વેદભારતી ।
 ગીર્વાણ ગુરુપત્ની ય નક્ષત્રકુલમાલિની ॥ ૩૪ ॥
 મન્દારપુષ્પસ્તવકા મન્દાક્ષનયવર્દિની ।
 સુભગા શુભરૂપા ય સુભાગ્યા ભાગ્યવર્દિની ॥ ૩૫ ॥

સિન્દૂરાક્રિતમાલા ચ મલ્લિકાદામભૂષિતા ।
 તુલ્ગસ્તની તુલ્ગનાસા વિશાલાક્ષી વિશલ્યકા ॥ ૩૬ ॥
 કલ્યાણિની કલ્મષહા કૃપાપૂર્ણા કૃપાનદી ।
 ક્રિયાવતી વેધવતી મન્ત્રણી મન્ત્રનાયિકા ॥ ૩૭ ॥
 કૈશોરવેશસુભગા રઘુવંશવિવર્દિની ।
 રાઘવેન્દ્રપ્રણયિની રાઘવેન્દ્રવિલાસિની ॥ ૩૮ ॥
 તરુણી તિગમદા તન્વી ત્રાણા તારુણ્યવર્દિની ।
 મનસ્વિની મહામોદા મીનાક્ષી માનિની મનુઃ ॥ ૩૯ ॥
 આગ્રેયીન્દ્રાણિકા રૌદ્રી વારુણી વશવર્તિની ।
 વીતરાગા વીતરતિર્વીતશોકા વરોરુકા ॥ ૪૦ ॥
 વરદા વરસંસેવ્યા વરણા વરકાક્ષિણી ।
 કુલ્લેન્દીવરદામા ચ વૃન્દા વૃન્દાવતી પ્રિયા ॥ ૪૧ ॥
 તુલસીપુષ્પસદ્ગુણા તુલસીમાલ્યભૂષિતા ।
 તુલસીવનસંસ્થાના તુલસીવનમન્દિરા ॥ ૪૨ ॥
 સર્વાકારા નિરાકારા રૂપલાવણ્યવર્દિની ।
 રૂપિણી રૂપિકા રમ્યા રમણીયા રમાત્મિકા ॥ ૪૩ ॥
 વૈકુણ્ઠપતિપત્ની ચ વૈકુણ્ઠપ્રિયવાસિની ।
 વદ્રિકાશ્રમસંસ્થા ચ સર્વસૌભાગ્યમણિરૂપા ॥ ૪૪ ॥
 સર્વવેદાન્તગમ્યા ચ નિષ્કલા પરમાકલા ।
 કલાભાસા તુરીયા ચ તુરીયાશ્રમમણિરૂપા ॥ ૪૫ ॥
 રક્તોષ્ઠી ચ પ્રિયા રામા રાગિની રાગવર્દિની ।
 નીલાંશુકપરીધાના સુવર્ણકલિકાકૃતિઃ ॥ ૪૬ ॥
 કામકેલિવિનોદા ચ સુરતાનન્દવર્દિની ।
 સાવિત્રી વ્રતધર્ત્રી ચ કરામલકનાયકા ॥ ૪૭ ॥
 મરાલા મોદિની પ્રાણા પ્રભા પ્રાણપ્રિયા પરા ।
 પુનાના પુણ્યરૂપા ચ પુણ્યદા પૂર્ણિમાત્મિકા ॥ ૪૮ ॥
 પૂર્ણાકારા વ્રજાનન્દા વ્રજવાસા વ્રજેશ્વરી ।

બ્રજરાજસુતાધારા ધારાપીયૂષવર્ષિણી ॥ ૪૯ ॥

રાકાપતિમુખી મગ્ગા મધુસૂદનવલ્લભા ।

વીરિણી વીરપત્ની ચ વીરચારિત્રવર્ધિની ॥ ૫૦ ॥

ધમ્મિલ્લમલ્લિકાપુષ્પા માધુરી લલિતાલયા ।

વાસન્તી વર્હભૂષા ચ વર્હોત્તંસા વિલાસિની ॥ ૫૧ ॥

બર્હિણી બહુદા બહ્વી બાહુવલ્લી મૃણાલિકા ।

શુકનાસા શુદ્ધ રૂપા ગિરીશવરવર્ધિતા ॥ ૫૧ ॥

નન્દિની ચ સુદન્તા ચ વસુધા ચિત્તનન્દિની ।

હેમસિંહાસનસ્થાના ચામરદ્રવ્યવીજિતા ॥ ૫૨ ॥

છત્રિણી છત્રરમ્યા ચ મહાસામ્રાજ્યસર્વદા ।

સમ્પન્નદા ભવાની ચ ભવભીતિવિનાશિની ॥ ૫૪ ॥

દ્રાવિડી દ્રવિડસ્થાના આન્ધ્રી કાર્ણાટનાગરી ।

મહારાષ્ટ્રૈકવિષયા ઉદગ્દેશનિવાસિની ॥ ૫૫ ॥

સુજડ્ધા પદ્મજપદા ગુમગુલ્ફા ગુરુપ્રિયા ।

રક્તકાઞ્ચીગુણકટિઃ સુરૂપા બહુરૂપિણી ॥ ૫૬ ॥

સુમધ્યા તરુણશ્રીશ્ચ વલિત્રયવિભૂષિતા ।

ગર્વિણી ગુર્વિણી સીતા સીતાપાડ્ગવિમોચની ॥ ૫૭ ॥

તાટક્રિની કુન્તલિની હારિણી હીરકાન્વિતા ।

શૈવાલમઞ્જરીહસ્તા મઞ્જુલા મઞ્જુલાપિની ॥ ૫૮ ॥

કવરીકેશવિન્યાસા મન્દહાસમનોરથા ।

મધુરાલાપસન્તોષા કૌબેરી દુર્ગમાલિકા ॥ ૫૯ ॥

ઇન્દિરા પરમશ્રીકા સુશ્રીઃ શૈશવશોભિતા ।

શમીવૃક્ષાશ્રયા શ્રેણી શમિની શાન્તિદા શમા ॥ ૬૦ ॥

કુઞ્જેશ્વરી કુઞ્જગેહા કુઞ્જગા કુઞ્જદેવતા ।

કલવિકુકુલપ્રીતા પાદાડ્ગુલિવિભૂષિતા ॥ ૬૧ ॥

વસુદા વસુપત્ની ચ વીરસૂર્વીરવર્ધિની ।

સમશ્ડ્ગકૃતસ્થાના કૃષ્ણા કૃષ્ણપ્રિયા પ્રિયા ॥ ૬૨ ॥

ગોપીજનગણોત્સાહા ગોપગોપાલમણિતા ।
 ગોવર્ધનધરા ગોપી ગોધનપ્રણયાશ્રયા ॥ ૬૩ ॥
 દધિવિક્રયકર્ત્રી ચ દાનલીલાવિશારદા ।
 વિજના વિજનપ્રીતા વિધિજા વિધુજા વિધા ॥ ૬૪ ॥
 અદ્વૈતા દ્વૈતવિચ્છિન્ના રામતાદામ્યરૂપિણી ।
 કૃપારૂપા નિષ્કલકુળા કાચ્યનાસનસંસ્થિતા ॥ ૬૫ ॥
 મહાર્દરત્નપીઠસ્થા રાજ્યલક્ષ્મી રજોગુણા ।
 રક્તિકા રક્તપુષ્પા ચ તામ્બૂલીદલચર્વિણી ॥ ૬૬ ॥
 વિમ્બોષ્ટી પ્રીડિતા પ્રીડા વનમાલાવિભૂષણા ।
 વનમાલૈકમધ્યસ્થા રામદોર્દણસડગિની ॥ ૬૭ ॥
 ખણિતા વિજિતક્રોધા વિપ્રલબ્ધા સમુત્સુકા ।
 અશોકવાટિકાદેવી કુન્જકાન્તિવિહારિણી ॥ ૬૮ ॥
 મૈથિલી મિથિલાકારા મૈથિલૈકહિતપ્રદા ।
 વાગ્વતી શૈલજા શિપ્રા મહાકાલવનપ્રિયા ॥ ૬૯ ॥
 રેવા કલ્લોલસુરતા સત્યરૂપા સદાર્થિતા ।
 સભ્યા સભાવતી સુભૂઃ કુરંગાક્ષી શુભાનના ॥ ૭૦ ॥
 માયાપુરી તથાયોધ્યા રંગધામનિવાસિની ।
 મુગ્ધા મુગ્ધગતિર્મોદા પ્રમોદા પરમોત્તરા ॥ ૭૧ ॥
 કામધેનુઃ કલ્પવલ્લી ચિન્તામણિગૃહાડગણા ।
 હિન્દોલિની મહાકેલિઃ સખીગણાવિભૂષિતા ॥ ૭૨ ॥
 સુન્દરી પરમોદારા રામસાન્નિધ્યકારિણી ।
 રામાર્હુડગા મહાલક્ષ્મીઃ પ્રમોદવનવાસિની ॥ ૭૩ ॥
 વિકુણ્ઠાપત્યમુદિતા પરદારપ્રિયાપ્રિયા ।
 રામકૈકુર્ચનિરતા જમ્બજિત્કરવીજિતા ॥ ૭૪ ॥
 કદમ્બકાનનસ્થા ચ કાદમ્બકુલવાસિની ।
 કલહંસકુલારાવા રાજહંસગતિપ્રિયા ॥ ૭૫ ॥
 કારણવકુલોત્સાહા બ્રહ્માદિસુરસંસ્થિતા ।
 સરસી સરસીકેલિઃ પમ્પાજલવિનોદિની ॥ ૭૬ ॥

કરિણીચૂથમધ્યસ્થા મહાકેલિવિધાયિની ।
 જનસ્થાનકૃતોત્સાહા કાઞ્ચનન્યકુવઞ્ચિતા ॥ ૭૭ ॥
 કાવેરીજલસુસ્નાતા તીર્થસ્નાનકૃતાશ્રયા ।
 ગુપ્તમન્ત્રા ગુપ્તગતિર્ગોપ્યા ગોપતિગોપિતા ॥ ૭૮ ॥
 ગમ્ભીરાવર્તનાભિશ્ચ નાનારસબિલમ્બિની ॥ ૭૯ ॥
 શૃંગારરસસાલમ્બા કાદમ્બામોદમાદિની ।
 કાદમ્બિની પાનમત્તા ઘૂર્ણિતાક્ષી સ્ખલદ્રતિઃ ॥ ૮૦ ॥
 સુસાધ્યા દુઃખસાધ્યા ચ દમ્બિની દમ્ભવર્જિતા ।
 ગુણાશ્રયા ગુણાકારા કલ્યાણગુણયોગિની ॥ ૮૧ ॥
 સર્વમાડ્ગલ્યસમ્પન્ના માડ્ગલ્યા મતવલ્લભા ।
 સુખિતાત્મજનિપ્રાણા પ્રાણેશી સર્વચેતના ॥ ૮૨ ॥
 ચૈતન્યરૂપિણી બ્રહ્મરૂપિણી મોદવર્દ્ધિની ।
 એકાન્તભક્ત સુલભા જયદુર્ગા જયપ્રિયા ॥ ૮૩ ॥
 હરયાપકૃતક્રોધા ભડ્ગુરોક્ષણદાયિની ।
 સ્થિરા સ્થિરગતિઃ સ્થાત્રી સ્થાવરસ્થા વરાશ્રયા ॥ ૮૪ ॥
 સ્થાવરેન્દ્રસુતા ધન્યા ધનિની ધનદાર્ચિતા ।
 મહાલક્ષ્મીર્લોકમાતા લોકેશી લોકનાયિકા ॥ ૮૫ ॥
 પ્રપઞ્ચાતીતગુણી પ્રપઞ્ચાતીતવિગ્રહા ।
 પરબ્રહ્મસ્વરૂપા ચ નિત્યા ભક્તિસ્વરૂપિણી ॥ ૮૬ ॥
 જ્ઞાનભક્તિસ્વરૂપા ચ જ્ઞાનભક્તિવિવર્દ્ધિની ।
 બ્રહ્મ સાયુજ્યસાધુશ્ચ રામસાયુજ્યસાધના ॥ ૮૭ ॥
 બ્રહ્માકારા બ્રહ્મમયી બ્રહ્મવિષ્ણુસ્વરૂપિણી ।
 મહાધમ્મિલ્લશોભા ચ કવરીકેશપાશિની ॥ ૮૮ ॥
 ચિન્મયાનન્દરૂપા ચ ચિન્મયાનન્દવિગ્રહા ।
 કૈવર્તકુલસમ્પત્તિઃ શવરીપરિવારિણી ॥ ૮૯ ॥
 કનકાયલસંસ્થાના ગડ્ગા ત્રિપથગામિની ।
 ત્રિપુટા ત્રિવૃતા વિદ્યા પ્રણવાક્ષરરૂપિણી ॥ ૯૦ ॥

ગાયત્રી મુનિવિદ્યા ચ સન્ધ્યા પાતકનાશિની ।
 સર્વદોષપ્રશમની સર્વકલ્યાણદાયિની ॥ ૯૧ ॥
 રામરામા મનોરમ્યા સ્વયંલક્ષ્મ્યા (ક્ષ્યા ?)સ્વસાક્ષિણી ।
 અનન્તકોટિનામા ચ અનન્તકોટિરૂપિણી ॥ ૯૨ ॥
 ભૂલીલા રુઝિમણી રાધા રામકેલિવિબોધિની ।
 વીરા વૃન્દા પૌર્ણમાસી વિશાખા લલિતા લતા ॥ ૯૩ ॥
 લાવણ્યદા લયાકારા લક્ષ્મીર્લોકાનુબન્ધિની ।
 સૃષ્ટિસ્થિતિલયાકારા તુર્યાતુર્યાતિગાવધિઃ ॥ ૯૪ ॥
 દુર્વાસાવરલભ્યા ચ વિચિત્ર બલવર્ધિની ।
 રમણી રામરમણી સારાત્સારા પરાત્પરા ॥ ૯૫ ॥
 ઇતિ શ્રીજાનકીદેવ્યાઃ નામસાહસ્રકં સ્તવમ્ ।
 નામકર્મપ્રસાદ્ગેન મયા તુભ્યં પ્રકાશિતમ્ ॥ ૯૬ ॥
 ગોપનીયં પ્રયત્નેન ત્રૈલોક્યેઽપ્યતિદુર્લભમ્ ।
 સીતાયાઃ શ્રીમહાલક્ષ્મ્યાઃ સદૃઃ સન્તોષદાયકમ્ ॥ ૯૭ ॥
 યઃ પઠેત્પ્રયતો નિત્યં સ સાક્ષાદ્વૈષ્ણવોત્તમઃ ।
 નિત્યં ગુરુમુખાલ્લબ્ધ્વા પઠનીયં પ્રયત્નતઃ ॥ ૯૮ ॥
 સર્વસમ્પત્કરં પુણ્યં વૈષ્ણવાનાં સુખપ્રદમ્ ।
 કીર્તિદં કાન્તિદં ચૈવ ધનદં સૌભગપ્રદમ્ ॥ ૯૯ ॥
 પ્રમુદ્ધનવિહારિણ્યાઃ સીતાયાઃ સુખવર્ધનમ્ ।
 રામપ્રિયાયા જાનક્યા નામસાહસ્રકં પરમ્ ॥ ૧૦૦ ॥
 ઇતિ શ્રીમદાદિરામાયણે બ્રહ્મ ભુશુણ્ડસંવાદે સીતાનામસાહસ્રકં
 નામ ચતુર્દશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૪ ॥

૧૦૦/૫૦૧

૦૧૫. લક્ષ્મણસહસ્રનામકથનં નામ પચ્ચદશોઽધ્યાયઃ ।

વસિષ્ઠ ઉવાચ ।
 ઇદાનીં તવ પુત્રસ્ય દ્વિતીયસ્ય મહાત્મનઃ ।

નામસાહસ્રકં વક્ષ્યે સુગોપ્યં દૈવતૈરપિ ॥ ૧ ॥

એષ સાક્ષાદ્દેરેશો દેવદેવસ્ય શાર્ફગિણઃ । (દેવરામસ્ય)

યઃ શેષ ઇતિ વિખ્યાતઃ સહસ્રવદનો વિભુઃ ॥ ૨ ॥

તસ્યૈતન્નામસાહસ્રં વક્ષ્યામિ પ્રયતઃ શૃણુ ।

લક્ષ્મણઃ શેષગઃ શેષઃ સહસ્રવદનોઽનલઃ ॥ ૩ ॥

સદ્ગુર્ષણઃ કાલરૂપઃ સહસ્રાર્ચિર્મહાનલઃ ।

કાલરૂપો દુરાધર્ષો બલભદ્રઃ પ્રલમ્બહા ॥ ૪ ॥

કૃતાન્તઃ કાલવદનો વિદ્યુજ્જિહ્વો વિભાવસુઃ ।

કાલાત્મા કલનાત્મા ચ કલાત્મા સકલોઽકલઃ ॥ ૫ ॥

કુમારબ્રહ્મચારી ચ રામભક્તઃ શુચિવ્રતઃ ।

નિરાહારો જિતાહારો જિતનિદ્રો જિતાસનઃ ॥ ૬ ॥

મહારુદ્રો મહાક્રોધો ઇન્દ્રજિત્પ્રાણનાશકઃ ।

સીતાહિતપ્રદાતા ચ રામસૌખ્યપ્રદાયકઃ ॥ ૭ ॥

યતિવેશો વીતભયઃ સુકેશઃ કેશવઃ કૃશઃ ।

કૃષ્ણાંશો વિમલાચારઃ સદાચારઃ સદાવ્રતઃ ॥ ૮ ॥ (કૃષ્ણાંશો)

બર્હાવતંસો વિરતિર્ગુઞ્જાભૂષણભૂષિતઃ ।

શેષાચલનિવાસો ચ શેષાદ્રિઃ શેષરૂપધૃકુ ॥ ૯ ॥

અધોહસ્તઃ પ્રશાન્તાત્મા સાધૂનાં ગતિદર્શનઃ ।

સુદર્શનઃ સુરૂપાડ્ગો યજ્ઞદોષનિવર્તનઃ ॥ ૧૦ ॥

અનન્તો વાસુકિર્નાગો મહીભારો મહીધરઃ । (વાસુકીનાગો)

કૃતાન્તઃ શમનત્રાતા ધનુર્જ્યાકર્ષણોદ્ભટઃ ॥ ૧૧ ॥

મહાબલો મહાવીરો મહાકર્મા મહાજવઃ ।

જટિલસ્તાપસઃ પ્રભઃ સત્યસન્ધઃ સદાત્મકઃ ॥ ૧૨ ॥

શુભકર્મા ચ વિજયી નરો નારાયણાશ્રયઃ ।

વનચારી વનાધારો વાયુભક્ષો મહાતપાઃ ॥ ૧૩ ॥

સુમન્ત્રો મન્ત્રતત્ત્વજ્ઞઃ કોવિદો રામમન્ત્રદઃ ।

સૌમિત્રેયઃ પ્રસન્નાત્મા રામાનુવ્રત ઈશ્વરઃ ॥ ૧૪ ॥

રામાતપત્રભૃદ્ ગૌરઃ સુમુખઃ સુખવર્ધનઃ ।
 રામકેલિવિનોદી ચ રામાનુગ્રહભાજનઃ ॥ ૧૫ ॥
 દાન્તાત્મા દમનો દમ્યો દાસો દાન્તો દયાનિધિઃ ।
 આદિકાલો મહાકાલઃ કૂરાત્મા કૂરનિગ્રહઃ ॥ ૧૬ ॥
 વનલીલાવિનોદણો વિછેત્તા વિરહાપહઃ ।
 ભસ્માઙ્ગરાગધવલો યતી કલ્યાણમન્દિરઃ ॥ ૧૭ ॥
 અમન્દો મદનોન્માદી મહાયોગી મહાસનઃ ।
 ખેચરીસિદ્ધિદાતા ચ યોગવિદ્યોગપારગઃ ॥ ૧૮ ॥
 વિષાનલો વિષહ્યશ્ચ કોટિબ્રહ્માણ્ડદાહકૃત્ । (વિષયશ્ચ)
 અયોધ્યાજનસઙ્ગીતો રામૈકાનુચરઃ સુધીઃ ॥ ૧૯ ॥
 રામાજ્ઞાપાલકો રામો રામભદ્રઃ પુનીતપાત્ ।
 અક્ષરાત્મા ભુવનકૃદ્ વિષ્ણુતુલ્યઃ કૃણાધરઃ ॥ ૨૦ ॥
 પ્રતાપી દ્વિસહસ્રાક્ષો જવલદ્રૂપો વિભાકરઃ ।
 દિવ્યો દાશરથિર્બાલો બાલાનાં પ્રીતિવર્ધનઃ ॥ ૨૧ ॥
 વાણપ્રહરણો યોદ્ધા યુદ્ધકર્મવિશારદઃ ।
 નિષઙ્ગી કવચી દૃમો દૃઢવર્મા દૃઢવ્રતઃ ॥ ૨૨ ॥
 દૃઢપ્રતિજ્ઞઃ પ્રણયી જાગરુકો દિવાપ્રિયઃ ।
 તામસી તપનસ્તાપી ગુડાકેશો ધનુર્ધરઃ ॥ ૨૩ ॥
 શિલાકોટિપ્રહરણો નાગપાશવિમોચકઃ ।
 ત્રૈલોક્યહિંસકર્તા ચ કામરૂપઃ કિશોરકઃ ॥ ૨૪ ॥
 કૈવર્તકુલવિસ્તારઃ કૃતપ્રીતિઃ કૃતાર્થનઃ । (કુલનિસ્તારઃ)
 કૌપીનધારી કુશલઃ શ્રદ્ધાવાન્ વેદવિત્તમઃ ॥ ૨૫ ॥
 પ્રજેશ્વરોમહાસખ્યઃ કુઞ્જાલયમહાસખઃ ।
 ભરતસ્યાગ્રણીર્નેતા સેવામુખ્યો મહામહઃ ॥ ૨૬ ॥
 મતિમાન્ પ્રીતિમાન્ દક્ષો લક્ષ્મણો લક્ષ્મણાન્વિતઃ ।
 હનુમત્પ્રિયમિત્રશ્ચ સુમિત્રાસુખવર્ધનઃ ॥ ૨૭ ॥
 રામરૂપો રામમુખો રામશ્યામો રમાપ્રિયઃ ।
 રમારમણસકેતી લક્ષ્મીર્વાલ્લક્ષ્મણાભિધઃ ॥ ૨૮ ॥

જાનકીવલ્લભો વર્યઃ સહાયઃ શરણપ્રદઃ ।
 વનવાસપ્રકથનો દક્ષિણપથવીતભીઃ ॥ ૨૯ ॥
 વિનીતો વિનયી વિષ્ણુવૈષ્ણવો વીતભીઃ પુમાન્ ।
 પુરાણપુરુષો જૈત્રો મહાપુરુષલક્ષ્મણઃ ॥ ૩૦ ॥ (લક્ષણઃ)
 મહાકારુણિકો વર્મા રાક્ષસૌઘવિનાશનઃ ।
 આર્તિહા બ્રહ્મચર્યસ્થઃ પરપીડાનિવર્તનઃ ॥ ૩૧ ॥
 પરાશયણઃ સુતપાઃ સુવીર્યઃ સુભગાકૃતિઃ ।
 વન્યભૂષણનિર્માતા સીતાસન્તોષવર્ધનઃ ॥ ૩૨ ॥
 રાઘવેન્દ્રો રામરતિર્ગુપ્ત સર્વપરાક્રમઃ । (રતિર્યુક્ત)
 દુર્ધર્ષણો દુર્વિષહઃ પ્રણેતા વિધિવત્તમઃ ॥ ૩૩ ॥
 ત્રયીમયોઽગ્નિમયઃ ત્રેતાયુગવિલાસકૃત્ ।
 દીર્ઘદંટ્રો મહાદંટ્રો વિશાલાક્ષો વિષોલ્વાણઃ ॥ ૩૪ ॥
 સહસ્રજિહ્વાલનઃ સુધાપાનપરાયણઃ ।
 ગોદાસરિત્તરંગગાથ્યો નર્મદાતીર્થપાવનઃ ॥ ૩૫ ॥
 શ્રીરામચરણસેવી સીતારામસુખપ્રદઃ ।
 રામભ્રાતા રામસમો માર્ત્તાણ્ડકુલમણિઉતઃ ॥ ૩૬ ॥
 ગુપ્તગાત્રો ગિરાચાર્યો મૌનવ્રતધરઃ શુચિઃ ।
 શૌચાચારૈકનિલયો વિશ્વગોમા વિરાડ્ વસુઃ ॥ ૩૭ ॥
 ક્રુદ્ધઃ સન્નિહિતો હન્તા રામાર્યાપરિપાલકઃ ।
 જનકપ્રેમજામાતા સર્વાધિકગુણાકૃતિઃ ॥ ૩૮ ॥
 સુગ્રીવરાજ્યકાઙ્કી ચ સુખરૂપી સુખપ્રદઃ ।
 આકાશગામી શક્તીશોઽનન્તશક્તિપ્રદેશનઃ ॥ ૩૯ ॥ (શક્તિષ્ઠો)
 દ્રોણાદ્રિમુક્તિદોઽચિન્ત્યઃ સોપકારજનપ્રિયઃ ।
 કૃતોપકારઃ સુકૃતી સુસારઃ સારવિગ્રહઃ ॥ ૪૦ ॥
 સુવંશો વંશહસ્તશ્ચ દણ્ડી ચાજિનમેખલી ।
 કુણ્ડો કુન્તલભૃત્ કાણ્ડઃ પ્રકાણ્ડઃ પુરુષોત્તમઃ ॥ ૪૧ ॥
 સુબાહુઃ સુમુખઃ સ્વડગઃ સુનેત્રઃ સમ્ભ્રમો ક્ષમી ।

વીતભીર્વીતસકુલ્યો રામપ્રણયવારણઃ ॥ ૪૨ ॥

વદ્યવર્મા મહેશ્વાસો વિરુદ્ધઃ સત્યવાક્તમઃ ।

સમર્પણી વિધેયાત્મા વિનેતાત્મા કૃતુપ્રિયઃ ॥ ૪૩ ॥

અજિની બ્રહ્મપાત્રી ચ કમાણ્ડલુકરો વિધિઃ ।

નાનાકલ્પલતાકલ્યો નાનાકલ્પલિભૂષણઃ ॥ ૪૪ ॥

કાકપક્ષપરિક્ષેપી ચન્દ્રવક્ત્રઃ સ્મિતાનનઃ ।

સુવર્ણવેત્રહસ્તશ્ચ અજિહ્મો જિહ્મગાપહઃ ॥ ૪૫ ॥

કલ્પાન્તવારિધિસ્થાનો બીજરૂપો મહાકુરઃ ।

રેવતીરમણો દક્ષો વાભવી પ્રાણવલ્લભઃ ॥ ૪૬ ॥

કામપાલઃ સુગૌરાડ્ગો હલભૃત્ પરમોલ્વણઃ ।

કૃત્સ્નદુઃખપ્રશમનો વિરજિપ્રિયદર્શનઃ ॥ ૪૭ ॥

દર્શનીયો મહાદર્શો જાનકીપરિહાસકઃ ।

જાનકોનર્મસચિવો રામચારિત્રવર્ધનઃ ॥ ૪૮ ॥

લક્ષ્મીસહોદરોદારો દારુણઃ પ્રભુરુર્જિતઃ ।

ઊર્જસ્વલો મહાકાયઃ કમ્પનો દણ્ડકાશ્રયઃ ॥ ૪૯ ॥

દ્વીપિયર્મપરીધાનો દુષ્ટકુજરનાશનઃ ।

પુરગ્રામમહારણ્યવટીદ્રુમવિહારવાન્ ॥ ૫૦ ॥

નિશાયરો ગુમયરો દુષ્ટરાક્ષસમારણઃ ।

રાત્રિજ્જરકુલચ્છેત્તા ધર્મમાર્ગપ્રવર્તકઃ ॥ ૫૧ ॥

શેષાવતારો ભગવાન્ છન્દોમૂર્તિર્મહોજ્જ્વલઃ ।

અહૃષ્ટો હૃષ્ટવેદાડ્ગો ભાષ્યકારઃ પ્રભાષણઃ ॥ ૫૨ ॥

ભાષ્યો ભાષણકર્તા ચ ભાષણીયઃ સુભાષણઃ ।

શબ્દશાસ્ત્રમયો દેવઃ શબ્દશાસ્ત્રપ્રવર્તકઃ ॥ ૫૩ ॥

શબ્દશાસ્ત્રાર્થવાદી ચ શબ્દજ્ઞઃ શબ્દસાગરઃ ।

શબ્દપારાયણજ્ઞાનઃ શબ્દપારાયણપ્રિયઃ ॥ ૫૪ ॥

પ્રાતિશાખ્યો પ્રહરણો ગુમવેદાર્થસૂચકઃ ।

દૃમવિત્તો દાશરથિઃ સ્વાધીનઃ કેલિસાગરઃ ॥ ૫૫ ॥

ગૈરિકાદિમહાધાતુમણ્ડિતશ્ચિત્રવિગ્રહઃ ।
 ચિત્રકૂટાલયસ્થાયી માયી વિપુલવિગ્રહઃ ॥ ૫૬ ॥
 જરાતિગો જરાહન્તા ઊર્ધ્વરેતા ઉદારધીઃ ।
 માયૂરમિત્રો માયૂરો મનોહ્રઃ પ્રિયદર્શનઃ ॥ ૫૭ ॥
 મથુરાપુરનિર્માતા કાવેરીતટવાસકૃત્ ।
 કૃષ્ણાતીરાશ્રમસ્થાનો મુનિવેશો મુનીશ્વરઃ ॥ ૫૮ ॥
 મુનિગમ્યો મુનીશાનો ભુવનત્રયભૂષણેઃ ।
 આત્મધ્યાનકરો ધ્યાતા પ્રત્યક્સન્ધ્યાવિશારદઃ ॥ ૫૯ ॥
 વાનપ્રસ્થાશ્રમાસેવ્યઃ સંહિતેષુ પ્રતાપધૃકઃ ।
 ઉષ્ણીષવાન્ કઞ્ચુકી ચ કટિબન્ધવિશારદઃ ॥ ૬૦ ॥
 મુષ્ટિકપ્રાણદહનો દ્વિવિદપ્રાણશોષણઃ । (પ્રાનહનનો)
 ઉમાપતિરુમાનાથ ઉમાસેવનતત્પરઃ ॥ ૬૧ ॥
 વાનરપ્રાતમધ્યસ્થો જામ્બુવદ્ગણસસ્તુતઃ ।
 જામ્બુવદ્ભક્તસુખદો જામ્બુર્જામ્બુમતીસાખઃ ॥ ૬૨ ॥
 જામ્બુવદ્ભક્તિવશ્યશ્ચ જામ્બૂનદપરિશ્કૃતઃ ।
 કોટિકલ્પસ્મૃતિવ્યગ્રો વરિષ્ઠો વરણીયભાઃ ॥ ૬૩ ॥
 શ્રીરામચરણોત્સડ્ગમધ્યલાલિતમસ્તકઃ ।
 સીતાચરણસંસ્પર્શવિનીતાધ્વમહાશ્રમઃ ॥ ૬૪ ॥
 સમુદ્રદ્વીપચારી ચ રામકૈક્યસાધકઃ ।
 કેશપ્રસાધનામર્ષી મહાવ્રતપરાયણઃ ॥ ૬૫ ॥
 રજસ્વલોડતિમલિનોડવધૂતો ધૂતપાતકઃ ।
 પૂતનામા પવિત્રાડ્ગો ગડ્ગાજલસુપાવનઃ ॥ ૬૬ ॥
 હયશીર્ષમહામન્ત્રવિપશ્ચિન્મન્ત્રિકોત્તમઃ ।
 વિષજવરનિહન્તા ચ કાલકૃત્યાવિનાશનઃ ॥ ૬૭ ॥
 મદોદ્ધતો મહાયાનો કાલિન્દીપાતભેદનઃ ।
 કાલિન્દીભયદાતા ચ ખટ્વાડ્ગી મુખરોડનલઃ ॥ ૬૮ ॥
 તાલાડુઃ કર્મવિખ્યાતિર્ધરિત્રીભરધારકઃ ।
 મણિમાન્ કૃતિમાન્ દીપ્તો બદ્ધકક્ષો મહાતનુઃ ॥ ૬૯ ॥

ઉત્તુડ્ગો ગિરિસંસ્થાનો રામમાહાત્મ્યવર્ધનઃ ।
 કીર્તિમાન્ શ્રુતિકીર્તિશ્ચ લઙ્કાવિજયમન્ત્રદઃ ॥ ૭૦ ॥
 લઙ્કાધિનાથવિષહો વિભીષણગતિપ્રદઃ ।
 મન્દોદરીકૃતાશ્ચર્યો રાક્ષસીશતઘાતકઃ ॥ ૭૧ ॥
 કદલીવનનિર્માતા દક્ષિણાપથપાવનઃ ।
 કૃતપ્રતિજ્ઞો બલવાન્ સુશ્રીઃ સન્તોષસાગરઃ ॥ ૭૨ ॥
 કપર્દી રુદ્રદુર્દર્શો વિરૂપવદનાકૃતિઃ ।
 રણોદ્ધુરો રણપ્રશ્રી રણઘણ્ટાવલમ્બનઃ ॥ ૭૩ ॥
 ક્ષુદ્રઘણ્ટાનાદકટિઃ કઠિનાડ્ગો વિકસ્વરઃ ।
 વજ્રસારઃ સારધરઃ શાર્ફંગી વરુણસંસ્તુતઃ ॥ ૭૪ ॥
 સમુદ્રલઙ્ઘનોઘોગી રામનામાનુભાવવિત્ ।
 ધર્મજુષ્ટો ધૃણિસ્પૃષ્ટો વર્મા વર્મભરાકુલઃ ॥ ૭૫ ॥
 ધર્મયાજો ધર્મદક્ષો ધર્મપાઠવિધાનવિત્ ।
 રત્નવસ્ત્રો રત્નધૌત્રો રત્નકૌપીનધારકઃ ॥ ૭૬ ॥
 લક્ષ્મણો રામસર્વસ્વં રામપ્રણયવિહ્વલઃ ।
 સબલોડપિ સુદામાપિ સુસખા મધુમંગલઃ ॥ ૭૭ ॥
 રામરાસવિનોદજ્ઞો રામરાસવિધાનવિત્ ।
 રામરાસકૃતોત્સાહો રામરાસસહાયાન્ ॥ ૭૮ ॥
 વસન્તોત્સવનિર્માતા શરત્કાલવિધાયકઃ ।
 રામકેલીભરાનન્દી દૂરોત્સારિતકણ્ટકઃ ॥ ૭૯ ॥
 ઇતીદં તવ પુત્રસ્ય દ્વિતીયસ્ય મહાત્મનઃ ।
 યઃ પઠેન્નામસાહસં સ યાતિ પરમં પદમ્ ॥ ૮૦ ॥
 પીડાયાં વાપિ સ્ઙ્ગ્રામે મહાભય ઉપસ્થિતે ।
 યઃ પઠેન્નામસાહસં લક્ષ્મણસ્ય મહૌ મેધય ।
 સ સઘઃ શુભમાપ્નોતિ લક્ષ્મણસ્ય પ્રસાદતઃ ॥ ૮૧ ॥
 સર્વાન્ દુર્ગાન્ તરત્યાશુ લક્ષ્મણેત્યેકનામતઃ ।
 દ્વિતીયનામોજવારેણ દેવં વશયતિ ધ્રુવમ્ ॥ ૮૨ ॥

પઠિત્વા નામસાહસ્રં શતાવૃત્ત્યા સમાહિતઃ ।
 પ્રતિનામાહુતિં દત્વા કુમારાન્ ભોજયેદ્દશ ॥ ૮૩ ॥
 સર્વાન્ કામાનવાપ્નોતિ રામાનુજકૃપાવશાત્ ।
 લક્ષ્મણોતિ ત્રિવર્ગસ્ય મહિમા કેન વર્ણયતે ॥ ૮૪ ॥
 યચ્છ્રુત્વા જાનકીજાનેર્હદિ મોદો વિવર્ધ્યતે ।
 યથા રામસ્તથા લક્ષ્મીર્યથા શ્રીલક્ષ્મણસ્તથા ॥ ૮૫ ॥ (લક્ષ્મ્યા યથા)
 રામદ્વયોર્ન ભેદોઽસ્તિ રામલક્ષ્મણયોઃ ક્વચિત્ ।
 એષ તે તનયઃ સાક્ષાદ્રામેણ સહ સડ્ગતઃ ॥ ૮૬ ॥
 હરિષ્યતિ ભુવો ભારં સ્થાને સ્થાને વને વને ।
 દ્રષ્ટવ્યો નિધિરેવાસૌ મહાકીર્તિપ્રતાપયોઃ ॥ ૮૭ ॥
 રામેણ સહિતઃ કીડાં બહ્વીં વિસ્તારયિષ્યતિ । (બાહ્વીં)
 રામસ્ય કૃત્વા સાહાય્યં પ્રણયં ચાર્યયિષ્યતિ ॥ ૮૮ ॥
 ઇતિ શ્રીમદાદિરામાયણે બ્રહ્મભુશુણ્ડસંવાદે
 લક્ષ્મણસહસ્રનામકથનં નામ પચ્ચદશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૫ ॥
 ૮૮/૫૮૯

૦૧૬. બાલ્યવર્ણનં નામ ષોડશોઽધ્યાયઃ ।

વસિષ્ઠ ઉવાચ ।
 અથાસ્ય તે તૃતીયસ્ય કુમારસ્યાગ્નિવર્યસઃ ।
 શૃણુ નામાનિ ભૂમીશ પાવનાનિ યુગે યુગે ॥ ૧ ॥
 ભરણો ભરણાત્મા ચ ભૂભારહરણોત્કટઃ ।
 અયોધ્યાપુરભર્તા ચ ભરણીયો ભરાવહઃ ॥ ૨ ॥
 પ્રધુમ્નો મન્મથોઽનડ્ગો વીરકર્મા નિરાકુલઃ ।
 પુષ્પધન્વા ત્રિલોકીજિજ્ઞમ્બરાશિર્મનોભવઃ ॥ ૩ ॥
 પરપ્રતાપનો વંશઃ સર્વાશ્ચર્યનિકેતનઃ ।
 મીનકેતુર્મહામારઃ કામિનીજનરોષણઃ ॥ ૪ ॥
 પોષણસ્તોષણઃ કોશી દ્વારકાપુરપાલકઃ ।
 રામવિશ્વેષસહનો રામવિશ્વેષકાતરઃ ॥ ૫ ॥

કન્દર્પો દર્પહા દર્પો દર્પણો દર્પનાશનઃ ।
 અયોધ્યાજનસંસ્નેહો રામવિશ્વેષવારકઃ ॥ ૬ ॥
 શ્રીરામ ગમનાકાઙ્ગી પ્રજાદુર્ભિક્ષપોષકઃ ।
 પ્રજાદુઃખહરો વીરો ધાર્મિકઃ પ્રતિપાલકઃ ॥ ૭ ॥
 વાભ્રવીપ્રાણદયિતો માણ્ડવીપ્રાણવલ્લભઃ ।
 રામતુલ્યો રામબલો રામવત્ત્રિયસાધકઃ ॥ ૮ ॥
 કૈકેયીનેત્રસુખદો મહાસામ્રાજ્યભાજનઃ ।
 રુઙ્ગિમણીનેત્રસુખદો રુઙ્ગિમણીપ્રીતિવર્ધનઃ ॥ ૯ ॥
 ત્યક્તરાજ્યો રામગતિર્વિષ્ણુર્ભરતરૂપધૃક ।
 અથોચ્યન્તે ચતુર્થસ્ય નામાનિ તનયસ્ય તે ॥ ૧૦ ॥
 શત્રુઘ્નઃ શત્રુહન્તા ચ મથુરાપુરપાલકઃ ।
 શ્રીમાન્ મધુવનાનન્દી મધુજિજ્જયવર્ધનઃ ॥ ૧૧ ॥
 ચાપહસ્તઃ કુશલધીરનિરુદ્ધોડપ્યુષાપતિઃ ।
 શ્રુતકીર્તિપ્રિયાકાન્તઃ કામિનીજનવલ્લભઃ ॥ ૧૨ ॥
 ચિત્ર લેખાકૃતોત્સાહ ઉષાવરણકામુકઃ ।
 પરસન્નપ્રવેશી ચ પરપત્તનદાહકૃત્ ॥ ૧૩ ॥
 પરદારપ્રભોગી ચ વાણાસુરવિરોધકૃત્ ।
 વાણજિદ્ વાણદહનો ધર્મમૂર્તિઃ સનાતનઃ ॥ ૧૪ ॥
 એતાન્યન્યાનિ ચ તથા નામાનિ તનયસ્ય તે ।
 ચત્વાર એતે સદૃશા નામ્ના કીર્ત્યા ચ મેધયા ॥ ૧૫ ॥
 અહમેતદ્વિજાનામિ ભવાન્ હાસ્યસિ કાલતઃ ।
 એતે રવિકુલોત્તંસા રઘુવંશવિભૂષણાઃ ॥ ૧૬ ॥
 ધર્મસંસ્થાપનાર્થયાવતરન્તિ યુગે યુગે ।
 એષાં પ્રભાવં બ્રહ્માપિ ન જાનાતિ કુતોડપરે ॥ ૧૭ ॥
 રામસ્યૈવાભિલા દેહાસ્તત્તત્કાર્યવિધિત્સયા ।
 અવતીર્ણસ્ય પૂર્ણસ્ય પૂર્ણબ્રહ્મસ્વરૂપિણઃ ॥ ૧૮ ॥
 રામડયન્દ્રસ્ય સર્વેડપિ અવતારાઃ સનાતનાઃ ।
 એવં નામવિધિં કૃત્વા તૂષણીમ્ભૂતે મહામુનૌ ॥ ૧૯ ॥

રાજા દશરથઃ પ્રાદાદ્ દ્વિજેભ્યઃ સુમહદ્ધનમ્ ।
રામનામમહાકર્મણ્યમરાઃ સકલા અપિ ॥ ૨૦ ॥

શૃંગારિતસ્ત્રીસહિતાઃ સમાજગ્મુર્મુદા યુતાઃ ।
તેભ્યો દશરથઃ પ્રાદાદલકુારાનનેકધા ॥ ૨૧ ॥

તે પ્રોણિતા વહુવસનાન્નભૂષણૈઃ
કૃતાશિષો દશરથભૂપસૂનુષુ ।
યથાગતં પ્રતિયયુરાત્મનો ગૃહાન્
મનોરથૈર્બહુપરિપૂરિતાન્તરાઃ ॥ ૨૨ ॥

તે જાતનામાન ઉદારરોચિષો
વર્દ્ધિષ્ણવસ્તુલ્યવયોવિભાવિતાઃ ।
ધનુર્ધરા બાલકકેલિકારિણો
બભુર્યથા કુઞ્જરરાજશાવકાઃ ॥ ૨૩ ॥

દિને દિને પૂર્ણકલસ્તુ રામઃ
પ્રભાવભૃદ્ દશરથનેત્રનન્દનઃ ।
વ્યરોચત ત્રિભુવનશોકનાશનઃ
શનૈઃ શનૈઃ ક્ષિતિતલરિડ્ડગણાદિભિઃ ॥ ૨૪ ॥

કૌશલ્યા રહસિ તમિન્દુશોભિવકં
ક્રીડન્તં ક્ષિતિતલરિડ્ડગણાદિરીત્યા ।
માયૂરીઃ સ્વશિરસિ ચન્દ્રિકા વહન્તં
સમ્પ્રેક્ષ્ય પ્રસભમવાપ દૃષ્ટિસૌખ્યમ્ ॥ ૨૫ ॥

રાજાપિ પ્રણયવશીકૃતાન્તરોડભૃદ્
રામસ્ય સ્મિતસુભગં મુખં વિલોક્ય ।
રિડ્ડગન્તં શિશુકમજાતચૂડકૃતં
નો શેકુઃ સ્વમુપ વિલોક્ય સંવિભર્તુમ્ ॥ ૨૬ ॥

સુન્દર્યો નરનગનાગદેવકન્યા
દૃગ્દોષં શમયિતુમાત્તરાજિકાસ્તાઃ ।
ચુમ્બન્ત્યો રહસિ મુખં રઘૂદ્વલસ્ય
શ્લિષ્યન્ત્યો નવધનસુન્દરં વપુશ્ચ ॥ ૨૭ ॥

ભૂયસ્યોડન્તઃ પુરમુષિતાશ્ચિરાય નાર્યો
 રામેન્દ્ર પ્રણયવશાદ્વિલોક્યન્ત્યઃ ।
 આત્માનં સપદિ ન સસ્મરુઃ સ્વરૂપં
 સૌન્દર્યામૃતરસસારમાપિબન્ત્યઃ ॥ ૨૮ ॥
 કૌશલ્યા કૈકેયી ચૈવ સુમિત્રા ચ હરેર્મુખમ્ ।
 વીક્ષ્ય તૃપ્તિં ન ચૈવાપ વિધું કુમુદિની યથા ॥ ૨૯ ॥
 સોડવ્યક્તકલયા વાણ્યા બન્ધૂનાં નામ સફ્ગિરન્ ।
 વિતતાન મુદં ભૂરિ રાણો દશરથસ્ય ચ ॥ ૩૦ ॥
 બાલોડપિ રામચન્દ્રોડભૂત્ સ્વાનાં મોદાય પુષ્ટિવાન્ ।
 બ્રાતૃભિર્વયસા તુલ્યૈર્ભૂયસીં કાન્તિમાવહન્ ॥ ૩૧ ॥
 કમનીયં કિશોરસ્ય શ્યામલં કોમલં વપુઃ ।
 વિલોક્ય મુદમાજગ્મુસ્ત્રૈલોજ્યસ્થાનવાસિનઃ ॥ ૩૨ ॥
 ઇતિ શ્રીમદાદિરામાયણે બ્રહ્મભુશુણ્ડસંવાદે બાલ્યવર્ણનં
 નામ ષોડશોડધ્યાયઃ ॥ ૧૬ ॥

૩૨/૬૨૧

૦૧૭. પૂતનાવધો નામ સપ્તદશોડધ્યાયઃ ।

બ્રહ્મોવાચ ।
 એતસ્મિન્નેવ કાલે તુ દેવર્ષિર્નારદો મુનિઃ ।
 રાવાણાલયમભ્યેત્ય શશંસામરગોપિતમ્ ॥ ૧ ॥
 દેવગુપ્તં પરં તત્ત્વં રહસ્યં નારદો મુનિઃ ।
 શશંસાભ્યેત્ય દૈત્યાય દશવક્ત્રાય સાધ્વસમ્ ॥ ૨ ॥
 નારદ ઉવાચ ।
 લઙ્કેશ વિદિતં તેડસ્તિ જાતસ્તવ નિષૂદનઃ ।
 દેવાનાં પ્રાર્થનૈનૈવ જાયમાનો યુગે પુરા ॥ ૩ ॥
 પુરા હિરણ્યકશિપુસ્ત્વં થેન વિનિપાતિતઃ ।
 હિરણ્યાક્ષસ્તવ ભ્રાતા સ જાતઃ કુમ્ભકર્ણકઃ ॥ ૪ ॥
 સ ઇદાનીમપિ તથા રામસ્તવ શિરોહરઃ ।

કવચિજ્જાતોઽસ્તિ ધરણૌ ત્રિદશૈઃ પ્રાર્થિતો ભૃશમ્ ॥ ૫ ॥

તત્પ્રતીકારમતુલમધુનૈવ વિચિન્તય ।

નોચેદ્ધિપૌ ગતે વૃક્ષિ પશ્ચાત્સમનુતાપ્સ્યસિ ॥ ૬ ॥

એવમુક્ત્વા તુ દેવર્ષૌ નારદે નિર્ગતે ગૃહાત્ ।

ચક્રમે વીરવર્યોઽપિ રાક્ષસેન્દ્રો મહાબલઃ ॥ ૭ ॥

અહો મમ બલં દેવૈર્મર્શિતું નૈવ શક્યતે ।

સ્વયં બલવિહીનાસ્તે બલવન્તં ગવેષિણઃ ॥ ૮ ॥

સોઽહં શિવસ્ય ચરણે સ્વશિરાંસિ ધૃત્વા

તત્પ્રીતિલબ્યબલવીર્યં મહાવિભૂતિઃ ।

દેવાન્ નયામિ સહસ્રા ત્રિદિવાદધોઽધ

વિસ્ત્રંસયન્ સ્વપદતો વિતથપ્રભાવાન્ ॥ ૯ ॥

ધર્મં ચ હન્મિ શિવપૂજનતોઽતિરિક્તં

સોઽપિ સ્વમાત્રકૃત એવ સુખાય મેઽસ્તુ ।

નોચેચ્છિવો યદરિષુ પ્રણયં વિદધ્યાત્

તેન કવચિન્મમ ભવેદ્ધિભવસ્ય પાતઃ ॥ ૧૦ ॥

વિષ્ણુસ્તુ ધર્મસદનો મમ કિં કરિષ્ય

ત્યજ્ઞાત એવ નિગમાગમધર્મભેત્તુઃ ।

યે વૈષ્ણવાસ્ત્રિજગતિ દ્વિષ એવ તે મે

તેષામહં શિવનિષેવણતોઽસ્મિ જેતા ॥ ૧૧ ॥

દામ્ભિકા મોઘકર્માણો વૃથાલાપનપણ્ડિતાઃ ।

વૈષ્ણવાસ્તુ મયા ક્ષેપ્યાસ્ત્રયીધર્મવહિર્મુખાઃ ॥ ૧૨ ॥

બ્રહ્મલોકાદ્ બહિઃ કાર્યો બ્રહ્મા ચેન્દ્રઃ સ્વલોકતઃ ।

એવમન્યેઽપિ સૂર્યાદ્યા નિરાકાર્યા મયાધુના ॥ ૧૩ ॥

તેષાં સ્થાનાનિ દાસેભ્યો દાસ્યામિ સ્વાધિકારતઃ ।

તે તત્ર વિચરિષ્યન્તિ રાક્ષસા મે મહાબલાઃ ॥ ૧૪ ॥

યત્રામી સંસ્થિતા યદ્રન્મન્દિરે ગ્રામસૂકરાઃ ।

મદાજ્ઞાપાલનપરાન્ કરિષ્યામિ ભૃશં સુરાન્ ॥ ૧૫ ॥

ન મે ભુજબલં સોદ્ધું વિષ્ણુઃ સમ્પ્રભવિષ્યતિ ।

ઇતિકૃત્વા મતિં કૂરાં પૌલસ્ત્યઃ કાલચોદિતઃ ॥ ૧૬ ॥

ચકાર ભગવદ્દેષં તદ્દુપાશ્રયપીડનઃ ।

દેવાશ્ચ વિદ્રુતાસ્તેન પ્રાપ્તા દશરથં નૃપમ્ ॥ ૧૫ ॥

ગુપ્તભાવેન તિષ્ઠન્તિ પ્રમોદવનમધ્યગાઃ ।

કેચિત્તમેવ શરણં રાક્ષસેન્દ્રમુપાયયુઃ ॥ ૧૮ ॥

પરે ગિરિદરીષ્વેવ નિલીય ક્વચિદાશ્રિતાઃ ।

એવં શ્રુત્વા મહાકષ્ટં રાવણાલ્લોકરાવણાત્ ॥ ૧૯ ॥

રાજા દશરથોઽધ્યાસીત્ પુત્રરક્ષાપરાયણઃ ।

રાવણેન વિસૃષ્ટાશ્ચ રાક્ષસા બ્રહ્મરાક્ષસાઃ ॥ ૨૦ ॥

ડાકિન્યઃ પૂતનાદ્યાશ્ચ કૂષ્માણ્ડકુણ્ડાપાસ્તથા ।

ઇતસ્તત્તો ધાતયન્તો વિચેરુર્ધરણીતલે ॥ ૨૧ ॥

રાજાપિ ભયસન્નસ્તઃ પુત્રપ્રણયકાતરઃ ।

ધાત્રીગૃહે કુમારાણાં સન્નિવેશં ચકાર સઃ ॥ ૨૨ ॥

કૌશલ્યાં ચ સુમિત્રાં ચ કૈકેયીં ચ સ્વવેશ્મતઃ ।

સરથ્વા અપરે પારે ગોપરાજસ્ય વેશ્મનિ ।

સન્નિવેશ્ય દ્વિજાતિભ્યો બાલસ્વસ્ત્યયનં વ્યધાત્ ॥ ૨૩ ॥

તે બાલકાસ્તત્ર ગવેન્દ્રધામ

ન્યલકૃતા હેમમયૈર્વિભૂષણૈઃ ।

વિચેરુરાનન્દિતબન્ધુલોચનાઃ

સ્વરૂપસૌન્દર્યલસત્પ્રતીકાઃ ॥ ૨૪ ॥

કદાચિદેકા ખલુ રાક્ષસી છલાદ્

વિધાય રૂપં કિલ લોકવચ્ચકમ્ ।

સાક્ષાદિવ શ્રીરગમન્નિહન્તું

યત્રાસ્તિ રામઃ ખલુ તત્ર વેશ્મનિ ॥ ૨૫ ॥

સ ગોપવધ્વા પયસા પ્રપાથિતઃ

શંશાયિતો મૃદુશયનેઽતિ બાલકઃ ।

તૂર્ણં તથાગત્ય જનૈરદૃષ્ટયા

ગૃહીત એવ સ્તનદાનવાઞ્છયા ॥ ૨૬ ॥

તસ્થાઃ સ્તનોત્થં વિષહં વિષ હરિ
ગૃહણન્ પ્રાણૈઃ સાકમહાય દેવઃ ।
પ્રાણાન્ પપૌ યેન તદા તથા વ્યસુઃ
પ્રકાશયામાસ નિજં કલેવરમ્ ॥ ૨૭ ॥

ગવ્યૂતિપચ્ચકપદં યુગયોજનાન્ત
વિક્ષિપ્તમધ્યમિનયોજન વજ્રહસ્તમ્ ।
સચ્ચૂર્ણયન્ ગિરિનગાલયગોવ્રજૌઘાન્
દીર્ઘારવેણ નિપપાત સુઘોરરૂપમ્ ॥ ૨૮ ॥

તસ્થાઃ પતન્ત્યાઃ શ્વસિતાનલો મુખા
ન્નિયન્ સુઘોરેણ રવેણ નિર્યયૌ ।
વપુશ્ચ સચ્ચૂર્ણિતગોવ્રજાડ્ગણં
પપાત લોકૈસ્તદદૃષ્ટપૂર્વમ્ ॥ ૨૯ ॥

સ્વં તમાકર્ણ્ય જના દધાવિરે
ખેલન્તમસ્થા ઉરસિ વ્યપશ્યન્ ।
રામં નવેન્દીવરદામકોમલં
બાલં ભયાવેગવિવર્જિતં તદા ॥ ૩૦ ॥

સહસાદાય કૌશલ્યા માડ્ગલ્યા ગોપસુન્દરી ।
સવિક્રમ્યા પરિષ્વજ્ય પ્રાપ્તપ્રાણમિવાગ્રહીત્ ॥ ૩૧ ॥

અથાભ્યધાવદ્દશરથભૂપતિર્જવાત્
સ્વમન્દિરાદ્ ભયમાકર્ણ્યાવરોધે ।
રામં સમાદાય કરેણ વક્ષસિ
જઘ્નૌ શિરઃ કિમિદમિતિ વ્યશોચયત્ ॥ ૩૨ ॥

યા રાક્ષસી શૈલદરીવિલોચના
શુષ્કાન્ધુ નાભિર્દ્રુમચરણાડ્ગુલીગણા ।
વિદીર્ણવક્રાતિભયં ચકાર
કથં શિશુર્વક્ષસિ નાનયા ધૃતઃ ॥ ૩૩ ॥

રાજોવાચ ।
અહો ઇયં બહુભયદાયિવિગ્રહા
કવ વા અયં કવ ચ ખલુ મામકઃ શિશુઃ ।
દિષ્ઠ્યા વિમુક્તો વિધિનૈવ મોચિતઃ

પ્રાણો યથા દીનદીનસ્ય દીનઃ ॥ ૩૪ ॥

તતઃ સ બ્રાહ્મણૈઃ સાકમકરોત્ સ્વસ્તિવાચનમ્ ।

દેવાન્ સમ્પૂજ્ય વિધિવધ્યુત્વાગ્નૌ સ્વાશિષોડવદન્ ॥ ૩૫ ॥

યન્મે વ્રતં ચ દત્તં ચ યન્મે દેવાઃ કૃતાર્થનાઃ ।

યન્મે પ્રસાદિતા વિપ્રાસ્તેનાયં જીવતાચ્છિશુઃ ॥ ૩૬ ॥

યન્મે ભાગ્યં તથાયુશ્ચ યન્મે પુણ્યં સનાતનમ્ ।

યન્મે તમઃ પરં કિંચિત્તેનાયં જીવિ (વ?)તાચ્છિશુઃ ॥ ૩૭ ॥

યન્મે શુભાશિષઃ પ્રાદાત્ પ્રાજાપત્યો મહામુનિઃ ।

યાજ્ઞવલ્ક્યશ્ચ ભગવાંસ્તેનાસૌ જીવિ (વ?)તાચ્છિશુઃ ॥ ૩૮ ॥

ચિરં જીવતુ મે બાલો બન્ધુભિર્ભ્રાતૃભિઃ સહ ।

દેવતાનાં પ્રસાદેન મુનીનાં ચ વિશેષતઃ ॥ ૩૯ ॥

માઙ્ગલ્યાદ્યા મહાગોપ્યઃ કૌશલ્યાદ્યાશ્ચ માતરઃ ।

પિતૃર્હસ્તાત્ સમાદાય પ્રાયુગ્જન્ સત્યમાશિષઃ ॥ ૪૦ ॥

ગોવિન્દઃ પાતુ તે શીર્ષ દૃશૌ પાતુ ચતુર્ભુજઃ ।

કર્ણૌ દામોદરઃ પાતુ નાસિકે પુરુષોત્તમઃ ॥ ૪૧ ॥

ઓષ્ઠૌ ચ પાતુ ગોવિન્દશ્ચિબુકે દેવકીસુતઃ ।

કરૌ ચ પાતુ વૈકુણ્ઠો વક્ષઃ પાતુ ગદાગ્રજઃ ॥ ૪૨ ॥

કુક્ષિ પાતુ સદા વિષ્ણુર્નાભિ પાતુ સદા હરિઃ ।

પાદૌ સહસ્ત્રપાત્ પાતુ પાતુ પાદાઙ્ગુલીર્વિભુઃ ॥ ૪૩ ॥

શ્રીશઃ પાદતલં પાતુ સર્વતઃ પાતુ કંસહા ।

ઇતિ રામકુમારસ્ય પ્રયુગ્જાનાઃ શુભાશિષઃ ॥

મુહુઃ સમ્ભાવયામાસુર્ગોપા ગોપ્યશ્ચ માતરઃ ॥ ૪૪ ॥

અહો ઇયં કૂરમતિર્નિજૈનસા

મૃતા વિધાત્રૈવ પરાપકારિણી ।

અસ્મદ્ભગૈરેવ ચિરં રઘુપ્રિયો

રામઃ સદા મોદમાનઃ સ્વલીકે ॥ ૪૫ ॥

ઇતિ શ્રીમદાદિરામાયણે બ્રહ્મભુશુણ્ડસંવાદે પૂતનાવધો

નામ સપ્તદશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૭ ॥

૪૫/૬૬૬

૦૧૮. રામબાલચરિત્રવર્ણનં નામાષ્ટાદશોઽધ્યાયઃ ।

બ્રહ્મોવાચ ।

અપરેદુશ્ચ માઙ્ગત્યા યાપયિત્વા સ્તનોદ્ભવમ્ ।

નિધાય દન્તખટ્વાયાં રામમસ્વાપયચ્છિશુમ્ ॥ ૧ ॥

તત્ર કશ્ચિન્મહાઘોરો વિકટાખ્યો મહાસુરઃ ।

ઇયાય ખટ્વામાવિશ્ય સ્થિતો રામજયાશયા ॥ ૨ ॥

તં પ્રભુઃ સહસા જ્ઞાત્વા કામરૂપં મહાસુરમ્ ।

ચૂર્ણયામાસ સ્વાઙ્ગસ્ય ભારેણ ભગવાન્ પ્રભુઃ ॥ ૩ ॥

સઞ્ચૂર્ણિતે રામશરીરભારૈ

વ્યર્થભજ્યતાસૌ ખલુ ખટ્વાઙ્ગસઙ્ઘૈઃ ।

સ આરવો વ્યાપ્ય દિશો નભશ્ચ

પ્રભૂતવાંસ્તત્ર યથા યચુર્જનાઃ ॥ ૪ ॥

ખટ્વાઙ્ગસઙ્ગં (ઙ્ઘં ?)પ્રવિલોક્ય ચૂર્ણિતં

જનાઃ પરં વિસ્મયમાયચુર્ઘ્નિદિ ।

તત્રાભવન્ સાક્ષિણઃ કેઽપિ બાલા

અનેન ખટ્વેયમહો વિચૂર્ણિતા ॥ ૫ ॥

તદ્બાલભાષિતં મત્વા નૈવ શ્રદ્ધધિરે જનાઃ ।

ઇત્યેવં વિકટો નામ ચૂર્ણિતઃ સ મહાસુરઃ ।

રામેણ બાલરૂપેણ રિઙ્ગતા ગોકુલાઙ્ગુણે ॥ ૬ ॥

અથાન્ચેદુરુપાયાતો વાત્પારૂપો મહાસુરઃ ।

ભૂતલં સ્વસ્તલં ચૈવ કુર્વન્ તિમિરસકુલમ્ ॥ ૭ ॥

પ્રચણ્ડવેગારવચૂર્ણિતાન્ત

સ્તૃણોચ્ચયં ભૂરિ સમુત્ક્ષિપન્નિતઃ ।

અતીવ વાત્યામયકામવિગ્રહઃ

કઠોરરાવઃ પ્રસભં સમાયયૌ ॥ ૮ ॥

સુદુઃસહાપૂરિતશર્કરાભરો

विलोपिताशेषजनेक्षारुद्धियः ।

दुरन्तपांशुप्रकरप्रवर्षणो

गवेन्द्रधामाकुलमातनोत्तराम् ॥ ८ ॥

तस्मिन् क्षणे तु माङ्गल्या कौशल्या याङ्गुसंस्थितम् ।

रामं कृतमडाभारं न्यवेशयद्विलातलम् ॥ १० ॥

तं दानवो बहुतर वेगवत्तया

रामं समादाय नभः समास्थितः ।

तावत् प्रसूर्बालमपश्यती स्थले

यकार डा कन्दमलब्धज्ज्विता ॥ ११ ॥

रामोऽपि नभसा यान्तं वात्यासुरमकारणम् ।

आत्मापछारिणं मत्वा दृढं दग्धे कृकाटिकाम् ॥ १२ ॥

स रामउस्ताग्रनिबद्धघाटा

निर्मुक्तज्ज्वो भृशपीडयाहतः ।

तत्याज दृढं विकटे महीतले

मडाशिलापातविशेषयूर्णितम् ॥ १३ ॥

तस्मिन् रिपोरुरसि पपात राघवः

सञ्चूर्णयन्निजवपुषो भरेण तम् ।

आगत्य प्रजसुदृशो ग्रहीषुरेनं

भागेन धुतलगतं व्युपागतं च ॥ १४ ॥

कौशल्यया भूरि सकम्पया मुहुः

स्वाङ्गे समारोप्य भृशं स लालितः ।

माङ्गल्ययागत्य चिरं गृहीतः

शिरस्युपाधाय मुग्धेन युम्बितः ॥ १५ ॥

अेवं बलव उत्पाता आसन् गोपीन्द्रगोकुले ।

रावाणस्याज्ञया नित्यं यरद्भिर्घोरराक्षसैः ॥ १६ ॥

ततस्ते मन्त्राणां यकुर्गोपालाः सुम्भितादयः ।

राज्ञो दशरथस्याग्रे निबद्धाञ्जलयोऽभिलाः ॥ १७ ॥

गोपा त्रियुः ।

राजत्रयं मलोत्पाता दृश्यन्ते प्रतिवासरम् ।

ભાગ્યેન જીવિતા બાલાઃ પ્રાણાદ્યધિકા અમી ॥ ૧૮ ॥

સા રાક્ષસી માનુષઘોરદર્શના
સમાગતા બાલકાનાં જિઘાંસયા ।
દિદૃષ્ટ્યા મૃતા સા રવિવંશજાનાં
પુણ્યપ્રભાવેન મહીયસૈવ ॥ ૧૯ ॥

તતઃ પરં સાતિકઠોરબદ્ધા
સ્વયં વ્યશીર્યત્ પાપરૂપા પરેષામ્ ।
તસ્યાંશયા નો નૃપ રામચન્દ્રો
ભાગ્યેન લબ્ધો વ્રજવાસિનાં નઃ ॥ ૨૦ ॥

તતઃ સ વાત્યાસુર ઉજ્જહાર
રામં ધરણ્યાં નિહિતં જનન્યા ।
સ એવ યાતો યમસાદનં ખલો
બાલસ્તાવત્ કલેશભરાદ્ વિમુક્તઃ ॥ ૨૧ ॥

એકદાસ્ય પદસ્પૃષ્ઠૌ શાખિનૌ ગગનસ્પૃશૌ ।
સ્વયં નિપતિતૌ ભૂમ્યાં કિઞ્ચિદ્દૂરેડયમત્યગાત્ ॥ ૨૨ ॥
ઇત્યેવમસ્મદ્ભાગ્યેન ત્વત્પૂર્વસુકૃતેન ચ ।
ચિરં જીવતિ રામોડસૌ પરં ચિન્તાકુલા વયમ્ ॥ ૨૩ ॥

જાનીમહેડમી રમણા નિજાંશ
વિનિર્મિતકોટિબ્રહ્માણ્ડનાથાઃ ।
તથાપિ ભૂપાલ સુરક્ષણીયાઃ
સર્વસ્વભૂતા ભવતો નો વિશેષાત્ ॥ ૨૪ ॥

પશ્યન્ત્ય એતાન્ વનિતા વ્રજૌકસાં
જીવન્તિ મીનાઃ સલિલાન્તરે યથા ।
ગાયન્ત્ય એતાન્ મધુરસ્વનેન
દિવાનિશં ભિભ્રતિ માનસે મુદમ્ ॥ ૨૫ ॥

રાજોવાચ ।
જાનીમહે મહોત્પાતાન્ તદત્રૈવ વિધીયતામ્ ।
સરથ્યાઃ પુરતઃ પારે વિશાલં કામિકાવનમ્ ॥ ૨૬ ॥
તત્ર નિશ્ચીયતાં ગોપા ભવદ્ભિર્વસતિર્નિજા ।

નીયતાં ગોધનાન્યગ્રે પશ્ચાન્નિર્ગમ્યતાં જવાત્ ॥ ૨૭ ॥

સ્વાન્ સ્વાન્ દારાન્ સમાદાય શકટૈરનુદ્યુતૈઃ ।

એવં બુદ્ધ્વા મતં રાણો ગોપા ગોપ્યઃ સગોધનાઃ ॥ ૨૮ ॥

ગોકુલેન્દ્રં પુરસ્કૃત્ય પ્રથયુઃ કામિકાવનમ્ ।

યત્ર સન્દીપનં નામ વનાનામુત્તમં વનમ્ ॥ ૨૯ ॥

સૌગન્ધિકો નામ ગિર્મિહારત્વવિભૂષિતઃ ।

યત્રાસને મહારમ્યાઃ કતિશો રત્નવાપિકાઃ ॥ ૩૦ ॥

સરયૂજલકલ્લોલતલસ્ત્રોતવિભાવિતાઃ ।

કદમ્બકાનનં યત્ર સર્વતુકુસુમાન્વિતમ્ ॥ ૩૧ ॥

યત્ર વૃક્ષાઃ સદાનમ્નાઃ પકવામૃતફલાન્વિતાઃ ।

તત્રાવાસં ચકારોચ્ચૈ રાજાપિ સ્વયમાદરાત્ ॥

ધાત્રીગૃહે કુમારાણાં વર્ધતાં સુખકામ્યયા ॥ ૩૨ ॥

ઇતિ શ્રીમદાદિરામાયણે બ્રહ્મભુશુણ્ડસંવાદે રામબાલચરિત્રવર્ણનં

નામ અષ્ટાદશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૮ ॥

૩૨/૬૯૮

૦૧૯. વિશ્વરૂપદર્શનં નામ એકોનવિંશોઽધ્યાયઃ ।

તે તત્ર નિત્યં પરિવર્દ્યમાનાઃ

સ્વગાત્રલક્ષ્મીં પુપુષુઃ કુમારાઃ ।

સગ્જાતદન્તાઃ સ્મિતવક્ત્રચન્દ્રાઃ

શ્રિયા જનાનાં હૃદયં હરન્તઃ ॥ ૧ ॥

ધાત્રીકરાડ્ગુલિભરેણ વિતિષ્ઠમાના

ભૂયો રણચ્ચરણનૂપુરજાતહર્ષાઃ ।

મધ્યાડ્ગકિઙ્કિણિકયા ફુતભૂરિનૃત્યાઃ

સ્વાનાં મુદં વ્યધુરુદારગુણાભિરામાઃ ॥ ૨ ॥

ગોપાલબાલનિવહેષુ વિરાજમાનાઃ

સદ્રત્નદણ્ડભરરમ્યકટાશ્ચરન્તઃ ।

ગોપાડ્ગણેષુ નવનીતકરાઙ્ગહસ્તાઃ

શ્રીરામલક્ષ્મણમુખાઃ શિશવો વિરેજુઃ ॥ ૩ ॥

રામઃ સલક્ષ્મણસ્તત્ર વિચરન્ વ્રજવીથિષુ ।

ગોપાલબાલકૈઃ સાકં ચિકીડે બહુધા પ્રભુઃ ॥ ૪ ॥

કવચિદ્ વત્સાન્ સમાદાય ધાવમાનો વ્રજાડ્ગણે ।

કવચિન્મયૂરશિશુભિઃ પરિવારિતવિગ્રહઃ ॥ ૫ ॥

કવચિદ્ધૃસૈશ્વ કાદમ્બૈઃ કારણ્ડવકુલૈસ્તથા ।

ચટકૈશ્ચ કપોતૈશ્ચ ચિકીડે ગોકુલે ચરન્ ॥ ૬ ॥

સ ગોકુલવરસ્ત્રીણાં હૃદયાનિ પ્રમોદયન્ ।

બાલકેલિં ચકારોચ્ચૈર્મોહયન્ ગોપકન્યકાઃ ॥ ૭ ॥

કસ્તૂરીતિલકવિરાજિભાલદેશો

મુક્તાસ્ત્રઝમણિગલ ચારુકણ્ઠહારઃ ।

નાસાગ્રે પૃથુગજમૌક્તિકં દધાનો

બિભ્રાણઃ કરકમલેન મગ્જુવેણુમ્ ॥ ૮ ॥

ચૂડાલઃ કરયુગલેમકકુણશ્રીઃ

શ્રીખણ્ડદ્રવમકરીવિરોચિગાત્રઃ ।

ગોપાલી મનસિ વિવર્ધયન્ મનોજં

કુર્વાણો દધિનવનીતયૌર્યલીલામ્ ॥ ૯ ॥

ગૃહે ગૃહે વિશન્ રામો વિચરન્ બાલકૈઃ સહ ।

માડ્ગલ્યાં ચૈવ કૌશલ્યાં સમુપાલભ્મયજ્જનૈઃ ॥ ૧૦ ॥

તા ગોપકન્યાઃ સ્મરબાણવિદ્ધા

રામેણ વિસ્ત્રંસયતા મનાંસિ ।

સમાયયુઃ કાન્તવિલોકનાર્થ

ગૃહાનુપાલભ્મમિષેણ લુબ્ધાઃ ॥ ૧૧ ॥

ગોપ્ય ઊચુઃ ।

હે માડ્ગલ્યે ગવેન્દ્રગેહિનિ હે કૌશલ્યે દશરથમહિષિ ।

તવ તનયા અનયાશ્ચત્વારસ્તેષામેષ સુધૂર્તો રામઃ ॥ ૧૨ ॥

કૃત્વા બહુ નવનીતસ્તેયં ભોજયતિ કપીન્ શિશૂંશ્ચ શશ્વત્ ।

દૃષ્ટઃ સપદિ પલાયતિ બાલૈઃ પુનરાયાતિ ચ ગાલીં દત્તે ॥ ૧૩ ॥

વ્યાકુલયતિ કુલવનિતા શશ્વ ત્તુખમવગુણ્ડનપિહિતં પશ્યન્ ।
 આકર્ષત્યધુનૈવ વિલજ્જો ગોકુલકન્યાતરુવસનાનિ ॥ ૧૪ ॥
 ઉક્તઃ કિમપિ પલાયતિ દૂરે સાક્ષાત્ કામ ઇવાતિજિઘાંસુઃ ।
 ખેદયતિ મુહુરતિ વિપુલશ્રોણીઃ કુર્વન્ સન્તતમલમપરાધમ્ ॥ ૧૫ ॥
 હસતિ ચ હાસયતે ચ શિશુભ્યઃ કુરુતે વિગ્રાઃ ગોકુલરામાઃ ।
 કિમપિ ચ વક્તું ન પારયામઃ શિક્ષય માતર્નનુ નિજબાલમ્ ॥ ૧૬ ॥
 એષ સ લક્ષ્મણમપિ શિક્ષયતિ સાધુમિમં સ્વસમં ચ ચિકીર્ષુઃ ।
 બહિરન્તશ્ચ વિજિત્ય સમસ્તં યથાર્થનામા રાજતિ રામઃ ॥ ૧૭ ॥
 સ્ફોટયતિ પ્રસભં દધિભાણ્ડં વિગુણીભવતિ નિવારિત એષઃ ।
 એવમાદિ વચનાનિ વદન્ત્યઃ કાન્તવિલોકનપૂરિતકામાઃ ।
 જગ્મુરાત્મસદનાનિ તરુણ્ય સ્તમેવ સતતં ભાવયમાનાઃ ॥ ૧૮ ॥
 કદાચિદ્ બાલકૈઃ સાકં કીડન્ રામો વ્રજાડ્ગણે ।
 વર્જિતોડપિ જનન્યા ડડદ કુપથ્યં બદરીકુલમ્ ॥ ૧૯ ॥
 બાલૈર્નિવેદિતા માતા તર્જયામાસ તં શિશુમ્ ।
 સ તર્જિતો જનન્યા ચ પ્રહસંસ્તામુવાચ હ ॥ ૨૦ ॥
 રામ ઉવાચ ।
 માતર્નાહં જઘાસાધ કુપથ્યં બદરીકુલમ્ ।
 નોચેદુદ્ધાટ્ય વદનં મદીયં પ્રવિલોકય ॥ ૨૧ ॥
 બ્રહ્મોવાચ ।
 એવમુક્ત્વા વ્યાત્તમુખસ્તુ રામઃ
 પ્રદર્શયામાસ મુખે સમસ્તમ્ ।
 સજડ્ગમં સ્થાવરમેતદુચ્ચૈ
 ર્યદૃશ્યજાતં વરિવર્તિ લોકે ॥ ૨૨ ॥
 અદ્રયઃ સાગરા નદ્યો દ્વીપાઃ ગ્રામાઃ પુરાણિ ચ ।
 નરા દેવાશ્ચ ગન્ધર્વા વનાનિ ભુવનાનિ ચ ॥ ૨૩ ॥
 સર્વં રામમુખેડપશ્યન્માતા માડ્ગલ્યયા સહ ।
 અદૃષ્ટમશ્રુતં ચૈવ સર્વાશ્ચર્યમયં જગત્ ॥ ૨૪ ॥
 કૌશલ્યોવાચ ।

કિમેષ જાતો મતિવિભ્રમો મે
સ્વપ્રોડથવા દેવવરસ્ય માયા ।
કિં વાદ્ય કિચ્ચિત્ કુતુકં પ્રદર્શિતં
રામેણ વોચે સ યથા નો વસિષ્ઠઃ ॥ ૨૫ ॥

ઇત્યં મુહુર્ભ્રાન્તમતિઃ પ્રસૂસ્ત
મપાર્યમાણા વદને વિલોકિતુમ્ ।
ન્યમીલયન્નેત્રયુગં નિજં સા
પુનઃ સમુન્મીલ્ય મુખં દદર્શ ॥ ૨૬ ॥

સા રામચન્દ્રસ્ય મુખેન્દુમન્દ
હાસાવલોકેન પુનઃ સમોહા ।
પુત્રેતિ મત્વા સમપાયયત્ સ્તનં
સ્તનન્ધયં રામમાનન્દરૂપમ્ ॥ ૨૭ ॥

એવં સ આદ્યઃ પુરુષઃ પુરાણઃ
સ્વમાયયા બાલભાવં પ્રપદ્ય ।
અરઙ્ગયદ્ ગોકુલયોષિતસ્તા
યથા તદાત્માન ઇમા બભૂવુઃ ॥ ૨૮ ॥

તન્મગ્નમનસો નિત્યં તદાલાપનતત્પરાઃ ।
તદ્ગીતગાનમુદિતા બભૂવુસ્તન્મયાન્તરાઃ ॥ ૨૯ ॥

ઇતિ શ્રીમદાદિરામાયણે બ્રહ્મભુશુણ્ડસંવાદે વિશ્વરૂપદર્શનં
નામ એકોનવિંશોડધ્યાયઃ ॥ ૧૯ ॥

૨૯/૭૨૭

૦૨૦. સુનીથમોક્ષણં નામ વિંશોડધ્યાયઃ ।

એકદા ગોપરાજસ્ય પત્ની માડ્ગલ્યકાભિધા ।
નવનીતપ્રિયસ્યાસ્ય સ્વપુત્રસ્ય પ્રિયાર્થિની ॥
દધિનિર્મન્થને કાલે પ્રસક્તા શુશુભેતરામ્ ॥ ૧ ॥

પટ્ટામ્બરં કટિવિલગ્નમિદં દધાના
હસ્તામ્બુજદ્વયગૃહીતસુમન્થનેત્રા ।
આન્દોલનાદિરસના ગુણકિઙ્કિણીકા

भूयो रणतनककुणशोभमाना ॥ २ ॥

धम्मिल्लमोयनयलत्वगलत्रसून

निर्मन्थनश्रमजतोयकण्ठावकीर्णम् ।

सम्भिन्नती वदनमिन्दुमिवामृतोत्थं

माङ्गल्यका मणिघटे दधि निर्मन्थ ॥ ३ ॥

तस्याः स्तन्यं कामयानो रामो मन्थानमग्रीत् ।

तमङ्गु स्थापयित्वा सा ततः स्तन्यमपाययत् ॥ ४ ॥

निरीक्ष्यती तद्ददनेन्दुमादरा

दृष्ट्वा तु वात्सल्यरसानुविद्धा ।

भुङ्क्तुः परिष्वज्य य युष्मिन्नानना

गोपी परानन्दपदं समव्यगात् ॥ ५ ॥

विलोक्य पय उत्सेकं कीलया कृष्णवर्त्मनः ।

पिबन्तमेव तं त्यज्वा प्रययौ रक्षितुं पयः ॥ ६ ॥

तावत्सुसञ्जातरुषो जनन्या

बभञ्ज दध्नी दृषदा स भाजनम् ।

गृहान्तरे खाद्यततः कलाजानो

जगाम शिष्योपरि पातितुं दधि ॥ ७ ॥

भूमौ घटं निधायाधस्तदुपर्यर्पिताङ्घ्रिणा ।

कृत्वा सूक्ष्मं तु विवरं शिष्यभाण्डस्थितं दधि ॥ ८ ॥

पपे तत्तेन स्तेनेन शेषं बालैश्च वानरैः ।

तस्मिन् स्थाने समागत्य माङ्गल्या दधिभाजनम् ॥ ९ ॥

रामेण स्फोटितं वीक्ष्य न तमोक्ष्य य बालकम् ।

गृहान्तरमगात्तूर्णं तत्रापि न विलोकितः ॥ १० ॥

ततो गृहान्तरं गत्वा दृष्ट्वा (ष्टः)तादृशं येव सः ।

नवनीतकरो यातः पलाय्य सद्वान्तरम् ॥ ११ ॥

नितान्तमनुमृग्यती दधिकण्ठाङ्घ्रिते तत्पदे

निरस्य लकुटीं गताऽस्य भयमीक्ष्य माङ्गल्यका ।

तथा स सद्वान्तरं सपदि वीक्षितः संरुद्धन्

भृङ्गुभयपाणिना लुलितकज्जले लोचने ॥ १२ ॥

તસ્થાપરાધાન્ વિવિધાન્ વિજનતી

બદ્ધું સમારબ્ધવતી તમીશ્વરમ્ ।

તત્પાણિયુગ્મં સ્વકરે ગૃહીત્વા

નેત્રેણ યાવત્ પ્રકરોતિ બન્ધમ્ ॥

તાવત્તદાસીચ્ચતુરંગુલોનકં

તતોડન્યદાદાય બબન્ધ નો મમૌ ॥ ૧૩ ॥

અન્યદન્યદુપાદાય સૂત્રં બદ્ધવતી સુતમ્ ।

તત્તત્તૂનં સમભવચ્ચતુરંગુલતોડધિકમ્ ॥ ૧૪ ॥

તતો ગૃહસ્થાન્યખિલાનિ નેત્રા

ણ્યાનીય ખિત્રાં જનનીં વિલોક્ય ।

સ્વેદાવકીર્ણાં પૃથુજઘનાં ભરાતાર્

મેકેનૈવ સ્વમબન્ધયદ્ગુણેન ॥ ૧૫ ॥

સુવર્ણનેત્રસૂત્રેણ સ બદ્ધ્વા કરયોસ્તથા ।

વિબદ્ધઃ સ્વાડ્ગાણસ્થસ્ય સ્તમ્ભતઃ કલ્પશાખિનઃ ॥ ૧૬ ॥

રામો જનન્યાં યાતાયાં કર્ષયામાસ નેત્રકમ્ ।

તત્કૃષ્ટે તેન વૃક્ષેણ સાકમેવ કરેડવહત્ ॥ ૧૭ ॥

વૃક્ષ ઉન્મૂલને જાતે ડોરકાકર્ષણક્ષણે ।

સ્વયં સ બદ્ધ એવાસ પતિતેડપિ મહીરુહે ॥ ૧૮ ॥

તસ્મિન્નિપતમાને તુ તરૌ શબ્દો મહાનભૂત્ ।

તત એકો મહાકાયઃ પુરુષઃ પદ્મલોચનઃ ॥ ૧૯ ॥

સુન્દરઃ સુમુખઃ સ્વચ્છો દદૃશે દેવવદ્યુતિઃ ।

સ સાષ્ટાંગં પ્રણમ્યાદૌ રામં રાજીવલોચનમ્ ॥ ૨૦ ॥

તુષ્ટાવ હસિતો ભૂત્વા મુક્તઃ સ્થાવરભાવતઃ ।

પુરુષ ઉવાચ ।

નમો રામાય રામાય ગોવિન્દાય નમોનમઃ ॥ ૨૧ ॥

નમઃ સત્ત્વાય શાન્તાય નમઃ કારુણિકાય તે ।

નમઃ શ્રીરામચન્દ્રાય દશાકૃતિવિધાયિને ॥ ૨૨ ॥

નમો ગોપાલવેષાય નમો ગોપીવિલાસિને ।
 નમોઽનુગ્રહરૂપાય નમોઽનુગ્રહકારિણે ॥ ૨૩ ॥
 નમો રામાવતરિણે નમો ભક્તિવિધાયિને ।
 નમસ્તે કૃલરૂપાય નમસ્તે સાધનાત્મને ॥ ૨૪ ॥
 સત્વાવ્યવહિતં રૂપં દધતે તે નમોનમઃ ।
 સાત્ત્વિકી મુક્તિમત્યેત્ય પરભક્તિપ્રદાયિને ॥ ૨૫ ॥
 શાન્તાય શાન્તાતીતાય ગુણલીલાકરાય ચ ।
 ચિદાનન્દસ્વરૂપાય તસ્મૈ રામાય તે નમઃ ॥ ૨૬ ॥
 મેઘશ્યામાય રામાય પીતકૌશેયવાસસે ।
 બાલરૂપાય પન્નાયાઃ કન્યાયૈ તન્નમોનમઃ ॥ ૨૭ ॥
 નમઃ શુકલાય રક્તાય પીતાય સિતિવર્ચસે ।
 યુગલીલાવિનોદાય શ્રીરામાય નમોમમઃ ॥ ૨૮ ॥
 કલાત્મને પૂર્ણકલાય રાઘવ
 અંશાત્મનેઽશાંશકલાશ્રયાય ।
 નમો નમસ્તે પુરુષોત્તમાય
 રામાય રામાય ચ રાઘવાય ॥ ૨૯ ॥
 નમસ્તે રૂપસમ્પત્યા ત્રૈલોક્યમદનાય ચ ।
 હૈયડ્ગવીનચૌરાય રસભોક્ત્રે રસાત્મને ॥ ૩૦ ॥
 નમો રસાય રસ્યાય નિત્યલીલામયાય ચ ।
 અથેદં દર્શિતં રૂપં ત્વયાનુગ્રહકારિણા ॥ ૩૧ ॥
 અથ મે સફલં જ્ઞાનં વિશેષાદર્પિતં ત્વયિ ।
 નાહં કિચ્ચિદ્વિજાનામિ સ્વાત્માનં પરમેવ વા ॥ ૩૨ ॥
 ત્વામેકમેવ શરણં પ્રપદ્યે ભક્તિભાવતઃ ।
 ઇદં તે કોમલં રામ સુન્દરં ચરણદ્વયમ્ ॥ ૩૩ ॥
 ત્વદ્ભક્તિસંસિદ્ધિકરં મસ્તકે મે નિધીયતામ્ ।
 ઇતિ સ્તુત્વા ગોપબાલૈઃ પરિવીતં રઘૂદ્વલમ્ ॥ ૩૪ ॥
 પરિક્રમ્ય ત્રિરાનમ્ય કૃતકાર્યો દિવં યયૌ ।
 ભુશુણ્ડ ઉવાચ ।

બ્રહ્મન્ કો નામ પુરુષઃ સમદૃશ્યત વૃક્ષતઃ ॥ ૩૫ ॥

કથં વા સ્થાવરો જાતો યાતઃ કુત્ર ચ તાદૃશઃ ।

એતન્મે વદ સાશ્વર્યં ચરિત્રં શ્રીરમાપતેઃ ॥ ૩૬ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

વિરજાયાઃ પરે પારે સુનીથો નામ વૈ દ્વિજઃ ।

બ્રહ્મદર્શી સદાચારો ન તુ ભક્તિપરાયણઃ ॥ ૩૭ ॥

તત્રસ્યૈરુપદિષ્ટોડપિ ભક્તિમાર્ગં ન મન્યતે ।

આત્મમાની સ્તમભગતિર્મુક્તમાની મુનીશ્વરઃ ॥ ૩૮ ॥

જ્ઞાનેડસ્ય યોગ્યતાં દૃષ્ટ્વા નારદો બ્રહ્મદર્શનઃ ।

ભક્તિં પ્રોવાચ સપુનજ્ઞાનમેવાભ્યમન્યત ॥ ૩૯ ॥

કા ભક્તિર્ભજનીયઃ ક એકં બ્રહ્મૈવ કેવલમ્ ।

તત્સત્યમપરં તુચ્છં કસ્ય ભક્તિં કરિષ્યસિ ॥ ૪૦ ॥

જ્ઞાનેન જ્ઞાતુમન્વિચ્છ સ્વાત્માનમમૃતાત્મકમ્ ।

પ્રમેયં સર્વદેવાનાં કસ્તત્ર હરિરીશ્વરઃ ॥ ૪૧ ॥

ઇત્યાદિમોહવચનૈર્દૃષ્યન્ સ મુનેર્મતિમ્ ।

તેનૈવ મુનિના શમો વ્રજે જાતો મહોરુહઃ ॥ ૪૨ ॥

રામપાદસ્પર્શમાત્રાદ્ દ્વિજઃ સગ્જાતભક્તિકઃ ।

પ્રાગ્જ્ઞાનં સમનુપ્રાપ્ય ભક્તરાજો ભવત્તરામ્ ॥ ૪૩ ॥

તસ્માદ્રામં પરિત્યજ્ય ચેડન્યાનપિ ભજન્તિ તે ।

વિહાય સરસઃ સ્રોતઃ કૂપં કુર્વન્તિ બાલિશાઃ ॥ ૪૪ ॥

તસ્માદેકો રામચન્દ્રોડત્ર સેવ્યઃ

સર્વેર્લોકૈઃ સર્વભાવેન નિત્યમ્ ।

સર્વસ્યેશઃ સર્વદેવૈકભાવ્યઃ

સર્વાકારઃ સર્વસર્વશ્ચ સર્વઃ ॥ ૪૫ ॥

રામો રામો રામરામોડભિરામો

રામો રામો રામરામશ્ચ રામઃ ।

રામો રમ્યો રામચન્દ્રો રમેશઃ

ઇત્યં ચોક્ત્વા મુચ્યતે ચૈવ બન્યાત્ ॥ ૪૬ ॥

યો રામમૂર્તિ ભજતે ન માનવો

રામેતિ વણો કુરુતે ન કણો ।

સ નાવમાસાદ્ય મહાનદીજલે

નિમજ્જનં વાઞ્છતિ મૂઢમાનસઃ ॥ ૪૭ ॥

ઇતિ શ્રીમદાદિરામાયણે બ્રહ્મભુશુણ્ડસંવાદે સુનીથમોક્ષણં

નામ વિંશોડધ્યાયઃ ॥ ૨૦ ॥

૪૭/૭૭૪

Encoded and proofread by Vishal Pandey

——
Bhushundi Ramayanam Purvakhand 011-020

pdf was typeset on September 16, 2024

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

